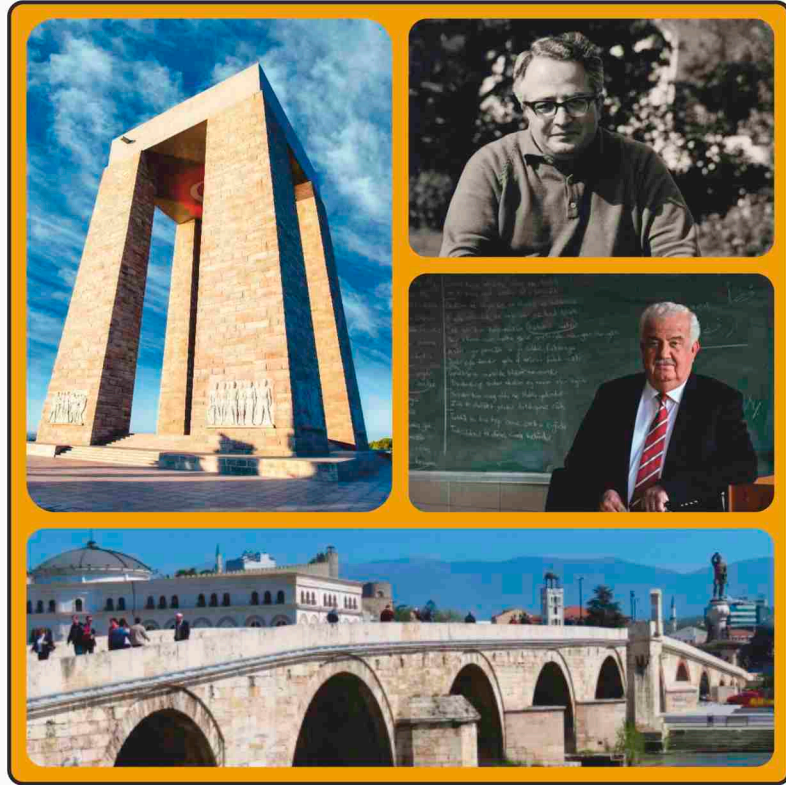

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:42

SAYI:497

MAYIS 2019

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Prof.Dr. Bayram DURBİLMEZ, Tunahan KAYA

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Nevşehir Üniversitesi)

Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Türk Dil Kurumu Başkanı)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)

Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi Emekli)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi Emekli)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ

Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

makale@erciyesdergisi.com

erciyesdergisi@mynet.com

Not: Dergimiz Dergimiz TÜBİTAK, Ulakbim, DergiPark, TO-KAT,

Ulusal Toplu Katalog, İdealonline, ve İssuu

tarafından taranmaktadır.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Makedonya-Üsküp İzlenimleri (2014)

(Tarihi Bir Yaklaşım)

Dr. Hasan KARAKÖSE.....1

Derebağları'dan Ürgüp'e (Şiir)

Yılmaz GÜRBÜZ.....13

18 Mart Çanakkale Zaferi

Bedrettin KELEŞTİMUR.....14

Çanakkale Geçilmez (Şiir)

Bayram DURBİLMEZ.....15

Kültüre Ve Edebiyata Ömrünü Adamış İyi Bir İnsan, İyi Bir Bilim Adamı; Erman Hocam...

Doç. Dr. Bülent ARI16

Sevenlerin Kaleminden Fethi Gemuhluoğlu

Dr. Doğan KAYA.....17

Halime Bakılırsa (Şiir)

Engin NAMLI.....22

Doctor Strange'de Öngörülen Spiritüel Dünya

Hasan TULÜCEOĞLU.....23

Akıncılar (Şiir)

Mesut İlkey YANIK.....24

Erciyesçi Nevzat Türkten

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU.....25

Pazarlar (Şiir)

Halil GÜRKAN.....26

Petrol Lâmbasının Yorgun İşçiği Altında Yazılan "Bayrak Şiiri"

M. Halistin KUKUL.....27

Hayat Sevdiklerine Sevildiğini Hissettirmeyecek Kadar Uzun Değil

Ahmet ÇİÇEK.....29

Bekledim Seni (Şiir)

İsmail Âdil ŞAHİN.....30

Çamura Yatmak

Hadi ÖNAL.....31

Aşıklar Ve Şehitler Ölmez Vatan Bölünmez

Mehmet Dursun AKSOY.....32

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 200 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

YIL: 42 ★ SAYI: 497 ★ MAYIS, 2019

MAKEDONYA-ÜSKÜP İZLENİMLERİ (2014) (TARİHİ BİR YAKLAŞIM)

Dr. Hasan KARAKÖSE

Öz: Türkler, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan kısa süre sonra Avrupa topraklarına yerleşmeyi başardılar. Daha sonra 1361 tarihinde Edirne'yi fetheden Türkler, 1389'da Makedonya'ya hakim oldular. Makedonya 1913 tarihine kadar tam 524 yıl Osmanlı yönetiminde kaldı. Her ne kadar Osmanlı Devleti 1918 tarihinde ömrünü tamamlasa da Balkanlardaki Osmanlı mirasının önemli bir kısmı hala ayakta durmaya devam etmektedir. Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra, Makedonyalı soydaşlarımızın bir kısmı Avrupa'ya göç etmiş, bir kısmı da Türkiye'ye sığınmışlardır. Makedonya'da beş yüzyıldan fazla kalan Osmanlılar, bu topraklarda pek çok tarihi eserler bırakmışlardır. Fakat tarihi eserlerin önemli bir kısmı bugün mevcut değildir. Buna rağmen Mustafa Paşa Camii, İshak Bey Cami ve türbesi, II. Murad Camii, İshak Bey Camii önemli tarihi eserler olarak hala ayakta durmaktadır. Bu miras eserleri korumak, yaşatmak ve oradaki soydaşlarımız ile bağlarımızı güçlü tutmak, Türkiye halkının en önemli tarihi sorumluluklarından biridir. Makalenin konusu 17-18 Ekim 2014 tarihinde Üsküp'te yapılan "Balkanlarda Türk Kültürü ve Ahilik Sempozyumu"nun yapıldığı günlerde gördüğümüz Osmanlı mirası eserleri tanıtmak ve ayrıca orada yaşayan soydaşlarımızın günlük hayatları hakkında bilgi vermektir.

Anahtar kelimeler: Makedonya, Üsküp, Balkanlar, Mustafa Paşa Camii, Uluslararası Balkan Üniversitesi

MACEDONIA-SKOPJE IMPRESSIONS (2014) (A HISTORICAL APPROACH)

Turks succeeded in settling in European territory shortly after the establishment of the Ottoman Empire (1345). Later in 1361, the Turks conquered Edirne and they ruled Macedonia in 1389. Until 1913, Macedonia remained under Ottoman rule for 524 years. Although the Ottoman Empire completed its life in 1918, an important part of the Ottoman legacy in the Balkans still stands. After the collapse of the Ottoman Empire, our compatriots have emigrated to Europe in a part of Macedonia, Turkey sought refuge in a part of. Since the Ottoman Empire remained there for more

than five centuries, many historical artifacts were left. But a significant part of the historical artifacts is not today. Even though Mustafa Pasha Mosque, İshak Bey Mosque and Tomb, Murad II., Mosque and İshak Bey Mosque are still standing as important historical monuments. This heritage works to protect, cherish and keep our strong ties with our compatriots there, Turkey is one of the most important historical responsibility of the people. The subject of the article is to introduce the Ottoman heritage works that we saw during the Symposium of Turkish Culture and Akhism in the Balkans "in Skopje on 17-18 October 2014 and also to give information about the daily lives of our fellow citizens.

Key words: Macedonia, Skopje, Balkans, Mustafa Pasha Mosque, International Balkan University

Giriş

Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan Makedonya, Arnavutluk, Kosova, Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan ile komşudur (Hacısalihioğlu 2003:437). Türklerin Avrupa yakasına geçmeleri Osmanlıların kuruluş yıllarına rastlamaktadır. Rumeli fâtihisi olarak kabul edilen Süleyman Paşanın Balkanlar'a geçmesinden önce Aydınöğlu Umur Bey'in 1329-1344 yıllarında İzmir'den donanması ile Trakya'ya deniz seferlerini başlatması, Balkanlar'a fetih hazırlıklarının ilk safhası kabul edilmektedir. (İnalçık 2002 :148). Bu sırada Osmanlılar, 1335- 1345 döneminde Karesi Beyliği'ni hâkimiyetleri altına alarak Çanakkale Boğazı'na kadar ulaştılar (Gibbons, 1998:51) ve 1354 tarihinde Süleyman Paşa'nın tarihinde Gelibolu'nun fethini tamamladılar. Osmanlılar için Gelibolu'nun fethi Balkanlar'a yönelmenin önemli bir adımını oluşturmaktadır (Şahin, 1993:149 vd)..Orhan Bey'in oğlu Şehzade Murad'ın öncülüğünde 1361 tarihinde Edirne'nin alınması ile Osmanlılar Doğu Trakya'ya tamamen yerleşmiş oldular. 1363 tarihinde Filibe'nin Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle bölge güçlerinden Sırbistan, Bosna ve Macaristan, Osmanlılara karşı bir ittifak oluşturup tamamen Trakya'dan atmak istediler. Fakat 1364 tarihinde Sırsındığı'da ağır bir yenilgiye uğrayınca emellerine ulaşamadılar (Şahin 1993:150-151).

Birinci Murad Han zamanında 1371 tarihinde yapılan Çirmen Savaşı sonunda Batı Trakya ve Makedonya'nın bir kısmı Osmanlı hâkimiyetine geçti (Şahin 1993:151) 1389 tarihinde yapılan Kosovo Savaşı'nda Sırp ve bunlara destek veren müttefiklerin yenilmesiyle, Makedonya tamamen Osmanlı hâkimiyetine girmiş oldu (Hacısalihoglu 2003:439)

XIX. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da en önemli meselelerinden birisi Makedonya meselesidir. 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'ndan sonra yapılan Ayastafanos Andlaşması'nda, reformlar yapılması şartıyla, Makedonya Osmanlı idaresine bırakıldı. Fakat başta Rusya olmak üzere Avusturya-Macaristan ve diğer Avrupa devletlerinin tahrikleri sonucu ilk defa 1903 tarihinde Makedonya'da isyan hareketleri başlatıldı. Düşman devletlerin Makedonya'da devamlı reform talepleri hiç bitmedi. Nihayet Birinci Balkan Savaşı sonunda, Mayıs 1913 tarihinde yapılan Londra Andlaşması ile Makedonya, Osmanlı hâkimiyetinden çıkmış oldu (Hacısalihoglu, 2003:441).

Cumhuriyetle yönetilen ve Makedonca konuşulan ülkenin nüfusu tahminen 2.061.315 (2008 yılı itibariyle) milyon olup, yüzölçümü 25.333 kilometre karedir. Başkenti Üsküp olan ülkede başlıca etnik gruplar, Makedon (% 64,2), Arnavut (% 25,2), Türk (%3,9) Rom (%2,7), Sırp (% 1,8), Diğer (% 2,2)'dir. Belli başlı dini gruplar ise Ortodoks (% 64,7), Müslüman (% 33,3) Diğer (%2) kadardır. Önemli dillerin başında Makedonca (% 66,5) gelmektedir. Diğerleri ise Arnavutça (% 25,1), Türkçe (% 3,5) oranındadır (Komisyon 2009:76).

Üsküp Hatıraları (16-19 Ekim 2014)

19-20 Eylül 2012 tarihleri arasında. Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından düzenlenen" II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu" yapıldığında, merkezin müdürlüğünü yürüten Öğrt. Gör. Kazım Ceylan, yapılan sempozyumun benzerini Balkanlar'da yapmayı hedeflediğini ifade etmişti.

Kazım Ceylan, 2014 yılı başlarında Balkanlar'da sempozyum yapmak için gerekli girişimlere başladığını ve aynı sene içerisinde bunu gerçekleştireceğini söyledi. Ben de görüşmelerimizde sempozyum için "Ahiliğin Balkanlara Geçiş Yolları" başlıklı bir çalışma yapmayı düşündüğümü ifade ettiğimde böyle bir

konunun isabetli olacağını dile getirdi. 2014 yılı yaz tatilinde bu konu hakkında çalışmalarımı yoğunlaştırdım.

Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından düzenlenen ve Ahi Evran Üniversitesi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Kırşehir Valiliği ile Uluslararası Balkan Üniversitesi'nin sponsorluğunu yaptığı "Balkanlarda Türk Kültürü ve Ahilik Sempozyumu" 17-18 Ekim 2014 tarihinde Makedonya'nın başşehri Üsküp'te icrâ edileceğini öğrendiğimde farklı bir duygu ve sevinçle sempozyuma katılmayı adeta ipe çekmeye başladım.

Sempozyuma katılacak ve bildiri sunacaklar 16 Ekim 2014 tarihinde Perşembe günü akşam saat 19.30'da Üsküp'e hareket etmek için Atatürk Hava Alanı'nda buluşacaktı. Erciyes Üniversitesi İİBF dekanı Prof. Dr. Ekrem Erdem, eşim ve ben Kayseri Hava Alanı'ndan 14.30'da İstanbul'a hareket için uçağa bindik. Televizyon haberlerinde Atatürk Hava Limanı'na her iki-iki buçuk dakikada uçakların iniş-kalkış yaptıklarını dinlemiştim. Şimdi bu gerçeği gözlerimle gördüm ve biz de havada yarım saat iniş için izin beklemek durumunda kaldık. Uçaktan indiğimizde, uçakların Atatürk Hava Alanı'na iniş ve kalkışlarında günlerdir aynı sıkıntının yaşandığını öğrendik. İstanbul dünya ticaret merkezi şehirlerinden birisi olmakta ve son beş-altı sene içinde Türkiye'de hava trafiği yoğunluk içinde gelişmektedir. Yani ülkemiz hızlı bir biçimde kalkınmasını sürdürmekte ve Türk Hava Yolları tarihinin en parlak dönemlerini yaşamaktadır. Yerli ve yabancı yolcuların uçuş için yoğunlukla Türk Hava Yolları'nı tercih ettiklerini hem basından hem de haberlerden öğrenmekteyiz ve bu gelişme biz Türk vatandaşlarını son derece memnun etmektedir.

Aynı günün akşamı saat 19.30'da Türk Hava Yolları uçağı ile Atatürk Hava Limanı'ndan hareket ettik ve bir saat sonra Makedonya'nın başkenti Üsküp'e indik. "Makedonya Cumhuriyeti'nin baş şehri olan Üsküp, Balkan Yarımadası'nın ortasında, Vardar nehrinin her iki yakasında tarihi güzel bir şehirdir. Yıldırım Bayezid, 1390 tarihinde Timurtaş Paşa, Evrenos ve Paşa Yiğit Beyleri Sırbistan'ın fethine göndermiş ve Paşa Yiğit'in akınları ile 6 Ocak 1392 tarihinde Üsküp, Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. XX. yüzyılın başlarına kadar Osmanlı idâresinde kalan Üsküp,

23- 24 Ekim 1912 tarihinde Sırp lar tarafından işgal edilmiştir. 10 Ağustos 1913 tarihinde yapılan Bükreş Anlaşması ile Manastır, Priştine gibi şehirlerle birlikte Sırbistan'a terkedilmiştir (İnbaşı 2013:377-381).

Üsküp Havaalanında bizleri karşılayan Uluslararası Balkan Üniversitesi⁽¹⁾ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. İsmail Kocayusufoğlu ile tanıştık ve dolmuşa binerek yirmi beş dakika sonra kalacağımız otele vardık. Öğrendiğimize göre sahibi bir Türk olan Bushı Resort Otel i daha yeni hizmete girmiş ve ilk misafirleri sempozyuma katılanlar olmuştu. Burası, son derece temiz ve modern, beş yıldızlı bir otel olup, yapımı ve döşenmesi için hiçbir masraftan kaçınılmamıştır.

Bushı Resort Otel i lokantasının giriş kapısı

İlk gün akşam kalacağımız oteli ve çevresini tanımak amacı ile gezerken, otelin kuzeyinde ve hafif tepede bir cami gördük. Minare ve mimarî tarzından belli ki Osmanlı eseri idi. Bu camiye eşimle birlikte sabah namazına gitmeye karar verdik. Gece erkenden kalktık ve sabah ezanları okunurken camiye vardık fakat henüz avlu kapısı açılmamıştı. kapıda beklerken namaz için birisi geldi. Kısa bir tanışmamız oldu. Namaz çıkışı tanışmamızı samimî bir arkadaşlığa dönüştürdüğümüz bu değerli ve kıymetli şahıs Tahir Elmas idi.⁽²⁾

İsminin Mustafa Paşa Camii olduğunu öğrendiğim cami kapısında on dakika kadar bekledikten sonra cami açıldı ve ezan okundu. Sonradan öğrendiğimize göre Üsküp'te Makedonya Diyanetinin organizasyonunda merkezi ezan sistemi olmadığı

için, beş vakit ezanların okunmasında Osmanlı döneminden kalma gelenek olarak birbirinden bağımsız bir caminin ezanı biter diğerinin ezanı başlamış. Bu bakımdan Üsküp'ün Müslüman mahallelerinde adeta bitmeyen bir ezan hâlesi yaşanmaktadır.

Mustafa Paşa Câmîî (1491-1492), Üsküp'teki en güzel İslâmî eserlerden birisidir. Üsküp Kalesi'nin doğu eteklerinde 15. yüzyılda inşa edilmiş olan Mustafa Paşa Camii, Osmanlı dönemine ait eserlerin en görkemlilerindendir. 1492 yılında Sultan II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde vezirlik yapan Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. Câmînin son derece mükemmel ve sade bir mimârî yapısı vardır. Kare planlı tek kubbeli camide, kubbe ağırlığı payandalar vasıtasıyla duvarlara verilmiştir. 1963 depreminden sonra Mustafa Paşa Camii'nde çok ciddi hasarlar oluşmuştu. O dönemde yapılan onarım çalışmalarının ardından ancak 1968 yılında yeniden ibadete açılmıştı. Fakat restorasyonun aslına uygun şekilde olmaması ve camiye zarar vermiş olması daha kapsamlı bir onarım ve güçlendirme çalışmasını zorunlu hale getirmişti. Caminin restorasyonu ve çevre düzenleme projesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Tika işbirliğinde 2007 yılında başlatılmış ve 2008 yılında caminin restorasyonu çerçevesinde minare, beden duvarı, kubbe ve temel güçlendirme çalışmaları tamamlanmıştır. Restorasyon kapsamında çevre düzenlenmesi, sıhhi-mekanik-elektrik tesisatları, kalem işi süslemeler ve diğer çalışmaların ise 2009 yılında tamamlanması kararı alınmıştı. Projenin tamamlanması 2009 yılında bitirilecek denmesine rağmen cami giriş kapısının üstündeki yazıda ancak 2011 yılında bitirildiği anlaşılmaktadır.⁽³⁾

Mustafa Paşa Camii'nin görünümü

Sabah ezanı okunduktan yaklaşık on dakika geçmişti ki genç ve kıraatı güzel bir imam namaz kıldırdı. Namazdan sonra tanıştığımız imam Üsküp'te medresede (ilahiyât) öğrenci imiş. Gündüzleri camide imamlık görevini bir başkası, yatsı ve sabah namazlarını ise kendisi yerine getiriyormuş. Sabah namazının bitiminde gördük ki caminin geniş bir bahçesi ve tam ortasında gayet güzel bir şadırvan var. Bahçedeki büyük ve görkemli çınar ağaçları ecdadımızı hatırlatıyor ve bir o kadar da vakur bir duruş sergiliyordu.

Üsküp'te yerel saat Türkiye'ye göre tam bir saat geridir. Dolayısıyla sabah namazı da bir saat geç kılınmış olmaktaydı. Namazdan çıktığımızda Tahir Bey, "eğer isterseniz şehrin bazı önemli yerlerini size tanıtmak isterim" dedi. Memnuniyetle kabul ederek sabah gezimize başladık. Mevsim sonbahar olduğundan, parke taşlarla döşenmiş sokaklar, kurumaya yüz tutmuş ağaç yaprakları ile doluydu. İstanbul-Mahmut Paşa'daki çarşı dükkanlarını andıran sokakların görünümü, Türkiye'deki 1970-80 yıllarının alışveriş mekanlarını andırmaktaydı. Çarşı dükkanlarındaki levhaların bazıları Türkçe yazılmış, bir kısmı da Krilce veya Latince idi. Kebapçılar, sabahın erken vakitlerinde iş yerlerini açmışlar, dükkanlarının önlerine koydukları ateş yakma ocaklarını yakarak köz oluşturmaya çalışıyorlardı.⁽⁴⁾

Tahir Bey, Bit Pazarı'nın en önemli bir alış-veriş yeri olduğunu, özellikle Cuma günleri köylerden gelen tarım ürünleri ile çarşının daha da canlandığını ifade etti. Bit Pazarı, Üsküp'ün en önemli alış-veriş yerlerinden birisidir. Satış ve alışveriş yapanların büyük kısmı Türk olduğundan, çarşıya Türk Çarşısı da denilmektedir. Çarşıda Anadolu'da yetişen meyve ve sebzelerin her çeşidi bulunduğu gibi sonbaharda Üsküp'e mahsus hurmaları (Türkiye'deki pelite benzer ve hafif tatlı) görebilirsiniz. Bit Pazarı, tipik bir Anadolu bit pazarlarını andırmaktadır. Alış-veriş yapmak isteyenlerin giyim-kuşam, CD, kaset, ayakkabı, elbise, inşaat malzemeleri, kaçak çay çeşitleri ve diğer çaylar, yöresel peynir çeşitlerinin yanında değişik zeytin çeşitleri, acı ve tatlı olmak üzere ayvar çeşitleri, kurutulmuş ve iplerle asılı et çeşitleri, çarşının bazı özelliklerindendir. Tartı işleri hassas elektronik terazilerle yapıldığı gibi eski usul (usul) kilo ve gramlarla da yapılmaktadır. Çarşının etrafın-

da oldukça fazla lokantaları ve pastaneleri görmek mümkündür. Çarşının ara geçiş yerleri oldukça dar olduğundan sık sık izdiham yaşanmaktadır.

Üsküp Bit Pazarı

Bit Pazarı'nın hemen yanında güney- kuzey istikâmetinde bölünmüş geniş yol vardı. Tahir Bey, bu cadde üzerindeki üst geçidin TİKA (Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı) tarafından yapıldığını samimi yüz ifadesi ve anavatan Türkiye'ye olan sevgisini göstererek anlatmaya çalışıyordu. Üst geçidin eteklerine, kadın satıcıların çoğunlukta olduğu, adeta Anadolu'da köy pazarlarına benzer pazar kurulmuştu. Çoğunluğu Hristiyan köylü kadınlar, bahçelerinde yetişen üç-beş kilo (belki en fazla sekiz-on kilo) ürünleri poşetler içinde getirmiş ve pazar oluşturmışlardı. Kuru soğan, patates, kestane, domates, ceviz, ceviz içi, pelite benzer yöresel hurma, maydanoz ve papatya, kekik gibi deste teste bağlanmış kuru ürünler pazarda satılanlardan bir kısmı idi.

Üst geçitten geçip, Üsküp Türk Çarşısı'nın arka kısımlarına, bir veya bir kaç katlı, yer yer bahçeli evlerin içerisine dalıyoruz. Tahir Bey ile çocukluğunun geçtiği, hâlen ağabeylerinin, ablasının ve bazı akrabalarının ikâmet ettiğini söylediği, İshâk Bey türbesinin bulunduğu mahalleye geliyoruz. İshâk Bey, hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Aşıkpaşazade, Üsküp uç beyi Paşa Yiğit'in evlatlığı ve yetiştirmesi olduğunu yazmaktadır. Paşa Yiğit'ten sonra 1420'lerde onun yerine uç beyi olmuş ve Üsküp'te bir cami yaptırmıştır. Osmanlı kaynaklarına göre 1424'te II. Murad Rumeli'deki sınır bölgelerini birer uç beyine verdiğinde Üsküp uç beyliğini de İshâk Bey'e vermişti. II. Murad dönemine ait yıllıklarda İshâk Bey'in Varna Savaşı'ndan önce 1444 yılı içinde vefat ettiği anlaşılmaktadır. Üsküp'te yap

tırmış olduğu caminin yanında bulunan mermer türbenin ona ait olduğu tahmin edilmektedir.⁽⁵⁾ (Emecen 2000: 524-525) 1438 tarihinde ibadete açılan caminin, medresesi, hamamı ve bir de zaviyesi bulunmaktadır. Caminin duvarları alacalı, çiçek motifleri ile süslü olduğundan, halk arasında Alaca Camiî denilmektedir. 1943 yılında, Üsküp bombalandığında cami ibadet için kullanılmaz hale gelmişti. 1961 yılına kadar ayakta duran minaresi ise dönemin idarecileri tarafından yıktırılmıştı (Resim,15). Cami avlusunda Paşa Yiğit Bey (Meddah Babab)'in türbesi, medrese ve zaviye de bulunmaktaydı. Medrese İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kapatılmıştır. Bu tarihi eserlerden Paşa Yiğit Bey'in türbesi, Meddah Baba'nın mezarı, kütüphane, mescit ve şadırvan bulunan "Yiğit Paşa Kültür Merkezi", Bursa Büyükşehir Belediyesi destekleri ve Çayır Belediyesi ile Enka Holding'in katkılarıyla, 1 Temmuz 2016 tarihinde resmi törenle yeniden ziyarete açılmıştır.

Üsküp Fâtîhi İshak Bey'in türbesi

Tahir Bey, çocukluk yıllarında İshak Bey türbesinin bulunmadığını, türbenin yerinde çocukların oyun oynadıklarını, yakın zamanlarda Türk hükümetinin arşiv kaynaklarından faydalanan İshak Bey türbesinin yerini belirlediğini ve inşa ettiğini, bu hizmetleri yapan Türkiye'ye bağlılığını belirterek, sevinç içerisinde anlattı.

İshak Bey türbesine yakın ve tam karşı tepe üzerinde Sultan Murad Camiî⁽⁶⁾ hâlâ sapa sağlam ayakta durmaktadır. Caminin her halinden bir tamire ihtiyacı vardı. Nitekim TİKA caminin tamir işini restorasyon programına almış, halk da çalışmaların tez zamanda başlamasını beklemektedir. İstanbul

camilerinde olduğu gibi Sultan Murad Camiî geniş bahçesi, şadırvanı, avluya inşa edilmiş saat kulesi, Beyhan Hatun Türbesi ve ecdadımızın eski kabir taşlarıyla bize Osmanlı asırlarını hatırlatmaktaydı. Avlu kapısı kapalı olduğundan cami avlusuna gireme imkanı olmadı, sadece parmaklı kapıdan avluyu temâşa ettik ve ayrıldık.

Sultan Murad Camiî'nden kuzeye doğru iniyor ve İsa Bey Camiî'ni ziyarete geliyoruz. Camiî, 1475 yılında İsa Bey tarafından Üsküp'te inşa edilmiştir. İsa Bey Üsküp'ün fethinde önemli rol oynayan İshak Bey'in oğludur. İsa Bey türbesi için 2014 yılı Nisan ayında çevre düzenlemesi yapılmış ve bugünkü durumuna getirilmiştir

Üsküp İsa Bey Camii

İsa Bey Camiî'nin yan ve karşı avlusunda (kıble tarafı) Rumeli'nin fethinde büyük katkısı olan ve Üsküp'e hizmet eden önemli şahısların mezarları bulunduğu câmî avlusu tarihimizi yansıtan bir hazine haline gelmiştir. Geniş, yeşil bahçeli ve şadırvanlı Osmanlı eseri tarihî caminin bahçesinde, atalarımızın diktiği beş asırlık çınar ağacı ile karşılaşıyoruz. Tahir

Bey, cami avlusunu görelim diye ilave ediyor ve yine Türk hükümetinin yerini tespit edip açığa çıkardığı Yahya Kemal'in annesi Nâkiye Hanım'ın mezarını ve Osmanlı dönemine aid diğer mezarları ziyaret ediyor, Fatihâ okuyup ayrılıyoruz.⁽⁷⁾

Gazi İsa Bey Camiî avlusunda Yahya Kemal'in annesi Nâkiye Hanım'ın mezarı

İsâ Bey Camii'nden ayrılıp, ana yolun ve Bit Pazarı'nın karşısındaki Sağlık Bakanlığına bağlı Bit Pazarı Polikliniği'ni geçerek, sabah saat 6.30'da başlayan gezimizi bitiriyor ve 8.30'da kaldığımız otelin lokantasında sabah kahvaltısını yapmak için dönüyoruz. Tüm ısrarlarımıza rağmen, Tahir Bey bizi yalnız bırakmayarak, otele kadar refâkat etti. Sabahın gayet güzel havası vardı. Tahir Bey'e güneş ve temiz havanın hakim olduğu otel bahçesinde çay ikram ettikten sonra, bize verdiği Üsküp hakkındaki bilgiler ve katkılarına teşekkür edip kendisini uğurladım.

Otel lokantasında yaptığımız sabah kahvaltıları, açık büfe olmasına rağmen, Türkiye'deki açık büfe kahvaltılarına göre son derece sâde idi. Zeytin kahvaltılarda yoktu. Değişik peynir çeşitleri, kaşar, haşlama ve yağda pişirilmiş yumurta, çay, süt v.b. Türkiye'nin sabah kahvaltılarının olmazsa olmazı zeytin yoktu. Beş yıldızlı otelde zeytinin olmaması garipti. Zannedirim Balkanlarda zeytin Türkiye'deki kadar oldukça bol bulunmamaktadır.

Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından organizasyonu yapılan "Türk Kültürü ve Ahilik Sempozyumu" 17-18 Ekim 2014 tarihinde Makedonya Üsküp'te yapıldı. Atatürk Kültür Merkezi ve Kırşehir Valiliği tarafından desteklenen sempozyum, Uluslararası Balkan Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleşti.⁽⁸⁾ İlk gün (17 Ekim 2014) sempozyum öğleden önce ve öğleden sonra devam etti. Aynı gün sabah kahvaltısından sonra International Balkan University Rektörü Prof. Dr. Şinasi Gündüz, otel bahçesinde misafirlerle tanışma sohbetleri yapıyordu. Konuşma sırasında Atatürk Kültür Merkezi Başkan Yardımcısı Şaban Abak, Şinasi Gündüz Bey'e, Aralık ayında yaşanan olayları sordu. Zirâ Türkiye'de 17- 25 Aralık 2013 tarihinde emniyet ve yargıya darbe girişimi olmuş ve Fetö tarafından hükümeti yıkma planları yapılmıştı. Nitekim Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 17 Aralık 2013'te yapılan hükümeti devirme teşebbüsü için " darbe girişimi" ve " Türkiye'ye yönelik bir ihanet" olarak nitelemiş⁽⁹⁾, 25 Aralık 2013 tarihindeki olaylar için de yine benzer ifadeyi kullanarak " darbe girişimi" olduğunu ifade etmişti.⁽¹⁰⁾ Cumhuriyet tarihine kara bir leke olarak geçen bu hadiselerde hükümete haksız iftiralar atılmıştı. Dört bakan istifa etmiş ve Halk Bankası Genel Müdürü Süleyman Arslan'ın evinde

kutular içinde dört buçuk milyon dolara ulaşan paralar bulunmuştu. Sonradan, Makedonya'daki International Balkan University rektörü Prof. Dr. Şinasi Gündüz Bey'in açıklamaları ile paraların, Uluslararası Balkan Üniversitesi'ne ait olduğu anlaşılmıştı. Şinasi Bey, samimi bir sohbet ortamı içinde bu konuya açıklık getirmek istedi ve söze, "bildiğim kadarıyla gelişen bu olaylarda yolsuzluk yoktur" dedi ve şöyle ifade etti:

"Ortada rüşvet ve yolsuzluk yoktur. Hâlen Makedonya'daki üniversitemizde eğitim, Osmanlı döneminden kalma postane binasında yürütülmektedir. Yetersiz olan bu binanın yerine yenisini yapmak istiyoruz. Fakat Makedonya'da yabancıların inşaat yapması çok zor ve pahalıya mal olmaktadır. Makedonya hükümeti her bir metrekaare için 135 Euro para istemektedir. Bu duruma bir çözüm bulmak ve Balkan Üniversitesi'nin inşaat işleri ve diğer giderlerin kaynağını sağlamak için İstanbul'da Üsküp Eğitim Kültür Vakfı isminde bir vakıf kuruldu. Bu vakıfta toplanan paraların Üsküp'teki üniversite için aktarılmaktadır. Banka müdürünün evinde bulunan paranın kendi üniversitelerinin parası olduğunu, her hangi bir yolsuzluk söz konusu olmadığını fakat paranın banka müdürünün evine nasıl gittiği hakkında bir bilgiye sahip olmadığını ifade etti. Ayrıca, "söyledikleri hakkında basına bilgi verdiğini hatta Takvim⁽¹¹⁾ gazetesinde (www.takvim.com."15.06.2015:1, "Balkan Üniversitesi'nin Rektörü Konuştu" haber7.com, 8.12.2013:1)konu ile ilgili özel röportajının olduğunu sözlerine ekleyerek, üzücü olanın, konunun Makedonya ve Üsküp'te yanlış anlaşıldığını, Makedonya'ya gelecek paranın, bu ülkenin İslamlaştırılması için harcanacağı şeklinde yansıtıldığını, bunun son derece yanlış olduğunu" özellikle üzerinde durarak belirtti.

17 Ekim 2014 tarihinde Cuma namazını kılmak için Sultan Murad Camii'ne vardığımızda, burada Cuma namazının çok uzun sürdüğünü, hatta iki saati bulduğunu, özellikle namazdan önce yapılan vaazın Üsküp Müslümanları yanında önemli bir yeri olduğunu, vakti müsâid olanların buradaki Cuma namazını tercih ettiklerini öğreniyoruz. Sempozyum Öğleden saat 13.30'daki yemekten sonra devam edeceğinden ve bu kadar süre beklememiz mümkün olmadığından, Sultan Murad Camii'nden ayrılıp, Cuma namazını kılmak için İsâ Bey Camii' ne gidiyoruz.

17 Ekim 2014 Cuma günü akşam yemeğini saat 19.30'da Türk çarşısında bulunan meşhur Destan isimli lokantada yedik. Burada en meşhur yemek köfte ve Üsküp yöresine mahsus kuru fasulye yemeği olduğunu öğreniyoruz.

18 Ekim Cumartesi sabah namazını Sultan Murad Camii'nde kılmak için sabah ezanları okunmaya başlayınca eşimle yola çıktık. Camiye vardığımızda sadece iki kişi vardı. On dakika sonra sabah namazı kılındı. Caminin kadınlar kısmı ayrı bir özelliğe sahipti. Buraya ahşap merdivenlerle çıktığımızda, İstanbul'da görmediğim, padişah aile efradının namaz kılmaları için ayrılan renkli, oymalı, ahşap özel bölme gördüm. Namaz kıldırın kişinin imam olduğunu düşünerek, burada kaç senedir görev yaptığını sordum. Fakat kendisinin görevli imam olmadığını, beyaz eşya satan esnaf olduğunu, görevli imamın Üsküp'ün dışında bir köyde ikâmet ettiğini, sadece Cuma günleri, Cuma namazı kıldırın için geldiğini, imamın görevini gereği gibi yerine getirmediğini serzenişte bulunarak anlattı. Camiden çıkıp, bahçeye geldiğimizde, iki kız öğrenci geldi ve camiye ziyaret etmek istediklerini söylediler. Camide imamlık yapan şahıs, gelen kızların Endonezyalı olduğunu öğrendi ve Müslüman kız öğrencilere camiye gezdirmek için bizden ayrıldı.

18 Ekim Cumartesi günü saat 9.30'da Tahir Bey ile tekrar bir araya geldik ve alış-veriş yapmak için Bit Pazarı'na hareket ettik. Pazarın giriş yerinde bulunan dövizcide 20 doları Makedon parası olan dinar ile bozdurduk.⁽¹²⁾ Bit Pazarı'nda Üsküp'e mahsus Ayvar gibi bazı yöresel ürünlerden alış-veriş yaptıktan sonra Tahir Bey'den ayrılarak otelimize geri döndük.

Sempozyum 18 Ekim Cumartesi günü öğleden sonra, genel değerlendirme oturumu ile son buldu. Genel değerlendirmede Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ, Prof. Dr. Ekrem ERDEM, Prof. Dr. Saffet SARIKAYA, Prof. Dr. Mefail HIZLI ve Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Kazım CEYLAN Bey'in, sempozyumun son derece faydalı olduğu, orijinal bildirilerin sunulduğu, gelecek yıllarda benzer bilimsel sempozyumların düzenlenmesinin, Makedonya ve Balkanlar için kültürel bağların güçlendirilmesi açısından büyük katkısının olacağı vurgulandı.

Sempozyumun saat 13.00'de bitiminden sonra öğle yemeğini yemek ve Matka (Baraj Gölü) ile Üsküp'ün bazı yerlerini ziyaret etmek için iki dolmuş ile yola çıktık. Yol üzerinde küçük bir lokantada yenilen öğle yemeğinden sonra, Matka'ya hareket ettik. Üsküp'ten yaklaşık 20 km.uzaklıkta dağlık ormanlık bir alan olan Matka ve Treska nehri yatağında kurulan baraj gölü (Hidrosantral mevcut) adeta bir cenneti andırmaktadır. Bu doğal güzelliği seyretmek ve bu tabiat hârikası ortamda vakit geçirmek için özel arabalarla gelen aileler yanında, gruplar halinde otobüs ve minibüslerle gelen ziyaretçiler de oldukça fazlaydı. Taşıtların Matka'nın giriş kısmında bırakılması ile yaya yürüyüşe başlayan ziyaretçiler, dağ eteğinden ve yerine göre küçük tünel gibi geçiş yerlerinden geçtikçe fotoğraf çekiyor ve poz vererek fotoğraf çektmekten kendilerini alamıyorlardı. Dağın arasından akan nehir suyu için baraj gölü oluşturulmuş ve gölün üst tarafına tamamen ahşap bir dinlenme bahçesi tesis edilmişti. Turistik malzemelerin satıldığı bahçede çay ve dinlenme molası verdikten sonra, Üsküp'ün önemli yerlerini görmek için tekrar şehre döndük.

Matka'da çay bahçesinden görünüm

Matka tepesinden bir görünüm

Makta şelâlesinden bir görünüm

Üsküp'te Hristiyanların yaşadığı Vardar nehri-nin karşı tarafına geçtiğimizde, son derece gelişmiş, modern bir şehirle karşılaştık. Müslümanların oturduğu kesim tamamen geri bırakılmış ve kendi kaderine terk edilmişti. Öyle anlaşıyor ki Üsküp ve Makedonya'nın gelir kaynakları bu ülkede yaşayanlar arasında eşit paylaştırılmıyor ve Hristiyanlar lehine şehirleşme yaşıyordu. Hristiyanların yaşadığı Üsküp kesimi yüksek apartmanlar, modern çarşılar, AVM merkezleri, düzenli cadde ve sokaklarla, ayrımcılığın olduğunu gözler önüne sermekte ve Müslümanların geri bırakıldığını çok açık görmektesiniz. Makedonya'nın başkenti Üsküp'ün yakınlarında, Vodno Dağı'nda 2002 yılında yapılan Milenyum Haçı, Müslümanlar ile gayri müslimler arasında çok açık kültür savaşını göstermektedir. Hristiyanlığın 2000 yılı için yapılan 66 metre yüksekliğindeki bu haç çıplak gözle şehrin her tarafından çok rahat görülmektedir. Hristiyan Üsküp idarecilerinin dağa inşâ ettikleri haçı görmek ve inançlarının gereğini yerine getirmek için teleferikle, Vodno Dağı'na çıkıldığını öğreniyoruz.

Grup halinde şehir turu yaparken, kale yakınlarına geldik ve yüksek tepeden şehri seyrettik. Geniş bir vadiye yerleşmiş olan Üsküp'e, Vardar Ovası ve Vardar Nehri⁽¹³⁾, ayrı bir güzellik katmaktadır. Vardar nehri adeta Müslümanlarla Hristiyanlar arasında sınır oluşturmuş, bir tarafta Müslümanlar, diğer tarafta Hristiyanlar yaşamaktadır. Vardar Nehri üzerinde bulunan Taş Köprü⁽¹⁴⁾, Osmanlı'nın Üsküp'e ve Makedonya'ya bıraktığı en güzel tarihî eserlerinden birisidir. Taş köprü, Üsküp, şehir merkezinde, Makedonya Meydanı ile Eski Çarşı arasındaki şehri doğu

ile batı yakasından ikiye bölen Vardar Nehri üzerinde inşa edilmiştir. Osmanlı Arşiv belgelerinde köprünün adının, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü olarak geçmesine rağmen halk arasında Vardar Köprüsü veya Taş Köprü isimleriyle anılmaktadır. Kaynaklarda köprünün inşaatına 1444 yılında Sultan II. Murat döneminde başlandığı ve 1456'da Fatih Sultan Mehmet döneminde tamamlandığı belirtilmektedir. 13 kemer gözlü olan köprünün uzunluğu toplam 220 metreyi, genişliği de 6 metreyi bulmaktadır.⁽¹⁵⁾

Vardar Nehri ve Taş Köprü

Köprü geçmiş zamanlarda şehrin aşağı ve yukarı kesimlerinden ve hatta çok uzak yerlerden dahi gözüktür, şehre ayrı bir güzellik katarmış. Köprünün şehre kazandırdığı bu zengin görünümü gölgelemek için Üsküp yönetimi, köprünün iki geçiş taraflarına II. Filip ve Büyük İskender'in oldukça büyük heykellerini dikmiş, müze binası, tiyatro binası, bir takım resmî binalar ile birkaç ilave başka köprüler yapmışlardır. Tüm bu yapılaşmalar adeta Osmanlı köprüsünün Vardar üzerindeki ihtişamlı görünümünü gölgelemek istemekteydi.

Bugün (18 Ekim 2014) son olarak Üsküp Kalesi'ni⁽¹⁶⁾ görmek için gittim. Kale içine Hristiyan kesim kilise yapmak istemiş ve Müslümanlar da buna şiddetle karşı çıktıklarından dolayı Üsküp valiliği tarafından girişlerin yasaklandığını duymuştum. Kale kapısına vardığımda kilitli idi. Bir kaç defa kapıyı tıklattınca görevli geldi ve kaleye girişin yasak olduğunu söyledi. Israrım üzerine kısa süreliğine giriş izni verdi. Tepe üzerine ve geniş bir alana yapılmış olan kale içinde, bir de cami

var. Fakat kaleye giriş yasağı uygulandığından cami de ibadete açık değil.

Üsküp kalesi

Burada şu önemli noktaya değinmeyi bir görev kabul ediyorum. Günümüz dünyasında bir milletin geçmiş kültürünü yaşatıp gelecek kuşaklara aktarmak, o millet için en önemli bir sorumluluktur. Hiç bir kimsenin ortak değerlerimize sırt dönmesi, onları küçük görmesi veya yabancı kültürlerle bel bağlama hakkı yoktur. Bunun ne anlamı geldiğini Türkiye'den Makedonya'ya ve diğer Balkan ülkelerine gidenler çok daha iyi anlamaktadırlar. Burada yeri gelmişken, Makedonya'da yaşayan Müslümanların gönüllerinin her zaman samimi duygularla Türkiye'ye bağlı olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Bunu bilen Türk hükümeti, TİKA aracılığı ile Balkanlarda bulunan tarihî miraslarımızı tek tek gün yüzüne çıkarmaya çalışmakta ve bu restorasyon çalışmalarında oldukça başarılı sonuçlar elde edilmektedir. Benzer kültürel aktiviteler, Osmanlı mirasını gün yüzüne çıkarma ve yaşatma çalışmaları diğer Balkan ülkelerinde de devam etmektedir. Türkiye bu çalışmalarda yavaşlama sürecine girer veya hedefler sekteye uğrarsa kaybeden tarihimiz, ülkemiz ve bizler olacağız.

19 Ekim 2014 tarihinde Pazar günü sempozyuma katılanlar için gezi programı düzenlendi. Bu sabah son olarak Mustafa Paşa Camii'ni görmek için sabah namazına gittim. Mihrabın sol tarafında pencere yakınında çok büyük bir Kur'an-ı Kerim vardı. Arka kapağını açtığımda Sultan II. Abdülhamid tarafından bu camiye hediye edildiğini gördüm. Sağ tarafta mihrap yanında yine ay-

rıca bir rahle üzerinde kilitli kapak içerisinde bir kitap vardı. Bunun da başbakan iken Recep Tayyip Erdoğan tarafından hediye edildiğini imamdan öğrendim.

Bugün (19 Ekim 2014 Pazar günü) Kalkandelen'e ve Ohri'ye gidecektik. Bunun için iki dolmuş ile yola çıktık ve önce Kalkandelen şehrine vardık. Balkanlar'daki önemli bir Osmanlı şehri olan Kalkandelen Makedonya'nın kuzeybatısında yer alan Şar Dağları'nın eteğinde, Pena nehri kenarında kurulmuştur. Başkent Üsküp ve Manastır'dan sonra Makedonya'nın üçüncü büyük şehridir.

Kalkandelen'den bir görünüm

Kalkandelen'deki Alaca Camii'ni ziyaret ettik. Camiinin bânisi ve inşa tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Cami bahçesinde bulunan 1524 tarihli türbedeki levhada 1495 yılı ilk yapım tarihi olarak verilmektedir. Caminin doğu yönünde zengin işlemeli beyaz mermerden mihrap ve minber bulunur. Minber ve mihrapta XIX. yüzyıl işçilik özelliğini taşıyan geometrik süslemeler vardır. Mihrabın üst kısmında yedi dairesel alan içinde Kur'an'dan ayetler yazılıdır. Batı duvarında üç adet yarı dairesel formda balkon bulunmaktadır. Caminin iç ve dış cephesinde görülen süslemeler yapının en önemli karakteristiğidir. Girişte bulunan kitabede belirtildiği gibi süslemeler 1833-34 tarihlerinde yapılmıştır. Bu süslemeler Batılılaşma dönemi XIX. yüzyıl Osmanlı duvar resmi özelliklerini göstermeleri açısından önemlidir. (Demirarslan 2016:159-160) Renkleri

bütün tonları ile mükemmel bir süsleme sanatını ve yazı sanatını cami içinde gördüğünüzde kendinizi son derece etkileyen bir eserle karşı karşıya olduğunuzu anlarsınız. Cami ziyaretinden sonra bahçe içinde bulunan Kur'an Kursu binasında çaylarımızı içtik ve yolumuza koyulduk.

Kalkandelen'de Alaca Camii'nin dış görünüşü

Kalkandelen'de Alaca Camii iç görünüşü

Makedonya'nın kuzey-batısında yer alan ve Üsküp'e 40 km.(veya 38 km.) uzakta olan Kalkandelen şehrinin sınırları içinde Bektâşî Harâbâti Baba Dergâhı (Sersem Ali Baba Dergâhı/ Server Ali Baba Dergâhı)) Osmanlı kültür mirası bakımından önemlidir. Dağ eteğine yakın ve yeşil bir bahçe içerisine inşa edilen dergâhta Alevî-Bektâşî-Sünnî motiflerini çok rahat görebilirsiniz. Dergâh binası dışında, bahçede şeyhin ve müridlerinin dinlenmesi için yapılmış çitlerle çevrili mekân vardı ve burada "yâ müfettiha'l-ebvâb iftah lenâ hayra'l-bâb" hadis-i şerifi "yazılmıştı.

Bektâşî Harâbâti Baba Dergâhı'nda sempozyuma katılanlar

Makedonya'nın güney-batısında bulunan Ohri (Ohrid) ziyaret edeceğimiz son şehirdi.⁽¹⁷⁾ Müslümanların sayılarının bir hayli azaldığı şehir, Ortodoks Makedonların dini merkezi ve ülkenin dünyaca ünlü turistik beldesidir. Ohri'li Türklerden ekonomik nedenlerden dolayı Batılı ülkelere göç edenler olmuş, ayrıca önemli bir kısmı Türkiye'ye yerleşmişlerdir.⁽¹⁸⁾ Tüm bunlara rağmen tarihi eserler ve yapılaşma özellikleri ile hâlâ Osmanlı özelliklerini yansıtmaktadır. Bu durumu yakından görmek isteyen katılımcılar, Ohri çarşısını gezdikten ve alış-veriş yaptıktan sonra, adeta uçsuz-bucaksız Ohri Gölü'nü temaşaya daldılar. Ohri'den dönen sempozyum katılanları, aynı gün Üsküp'e gelerek, en güzel anılarla Türkiye'ye dönme yolculuğuna başladılar.

Ohri'de Zeynel Abidin Paşa Camii ve tekkesi

Sonuç

Makedonya'da Osmanlı idaresinin 1913 yılında sona erdiği Makedonya'da Osmanlı eserlerinin sayısının 1276 olduğu kabul edilmektedir. Günümüzde bu eserlerden ayakta kalanların sayısı 250-300'e kadar düşmüştür (Demirarslan,2016: 158). Makedonya'da yaşayan nüfusa baktığımızda, Makedonlar (% 64,2), Arnavut (% 25,2), Türk (%3,9) Romen (%2,7), Sırp (% 1,8), Diğer (% 2,2)'dir.Belli başlı dini gruplar ise Ortodoks (% 64,7), Müslüman (% 33,3) Diğer (%2) kadardır (Tika,2008:76).

Makedonya bundan 105 sene önce Osmanlı topraklarının bir parçası idi. Yukarıda verilen bilgiler, nüfus, dini doku ve tarihi eserler açısından ne kadar büyük bir gerileme olduğunu göstermektedir. Bu süreç içerisinde neleri kaybettiğimizi çok daha iyi anlamamız gerekmektedir. Unutmayalım ki, bir devletin gücü siyasi sınırları ile değil, sınırlar dışındaki etki alanları ile yakından ilgilidir. Bu bağlamda bir milletin geçmiş kültürünü yaşatıp gelecek kuşaklara aktarması, o millet için en önemli bir görevdir. Diğer taraftan hiç kimsenin ortak değerlerimize sırt dönmesi ve yabancı kültürlerle bel bağlama hakkı yoktur. Türkiye'den Makedonya'ya ve diğer Balkan ülkelerine gidenler, bunun ne anlama geldiğini daha iyi anlamaktadır. Balkanlarda var olan manevi ve kültürel bağları yok etmemek için Türk hükümeti TİKA aracılığı ile Balkanlarda bulunan tarihî miraslarımızı gün yüzüne çıkarmaya çalışmaktadır. Bizler de Balkanlar ve diğer Osmanlı coğrafyasını unutmamak için kültürel bağları güçlendirmeli ve geliştirmeliyiz.

Makalenin sonuna 22 tane resim eklenmiştir. Bunlardan, 21. 31. ve 33. dipnotlarda belirtilen fotoğraflar, çeşitli internet sitelerinden alınmıştır. Diğer 19 fotoğraf ise sempozyum süresince kendimize ait cep telefonu fotoğraf çekimi ile sağlanmıştır.

DİPNOTLAR:

¹Uluslararası Balkan Üniversitesi, Üsküp Eğitim ve Kültür Geliştirme Vakfı tarafından kurulan bir eğitim kurumudur. Üsküp Eğitim ve Kültür Geliştirme Vakfı 2006 yılı Şubat ayında kurulmuş ve daha sonra bu vakıf Uluslararası Balkan

Üniversitesi'nin kurulmasına öncülük etmiştir. (Bak, Üniversitenin web sitesi [www. ibu. edu. mek/rektor](http://www.ibu.edu.mek/rektor), 18 Ekim 2014, s.1

²1958 Üsküp doğumlu mesleği kimya teknisyeni olan ve kendisinin çocukluk yılları Üsküp'ün Sultan Murad Camii (Saat Kule) sokağında geçen ve 1985 yılında Türkiye'ye serbest göçmen olarak yerleşen Tahir Bey, halen İzmir'de ikâmet etmektedir. Tahir Bey'in ifade ettiğine göre, kendisi halen senede birkaç defa Üsküp'e gidip-gelmekte, oradaki akraba ve dostlarını ziyaret etmektedir.

³Komisyon, Tika Türk İşbirliği ve Kalkınma Dairesi Başkanlığı (Tika) 2007 Faaliyet Raporu, Öncü Basımevi, Ankara 2008,s.86. Komisyon, Türk İşbirliği ve kalkınma İdaresi Başkanlığı (Tika), 2008 Faaliyet Raporu, Duman Ofset, Ankara 2009, s.80, Fatma Zehra Çakıcı, Aslı Er Akan, Osmanlı Cami Mimarisinin Balkan Ülkelerindeki Yansımaları, 6.Uluslararası Türk Kültürü Kongre Bildirileri, Cilt I Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2009 ve ayrıca H. K.'nin cami girişindeki mevcut yazıdan aldığı notlar.

⁴Caminin alt kısımlarından yüz-yüz elli metre kadar uzakta ve Üsküp'ün en meşhur yerlerinden biri olan bu çarşı tarihî Türk Çarşısı'dır. (H. K.).

⁵Feridun, Emecen,“İshak Bey”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 2000. s. 524-525

⁶Sultan Murad Camii: Sultan II. Murad adına 1436 tarihinde inşa edilen cami kubbesi ile döneminin en önemli eserlerinden birisidir. Birkaç defa yangın ve deprem geçiren ve tepe üzerine inşa edilen cami, zarif Osmanlı minaresi ile Üsküp'teki en büyük camilerden birisidir. Bahçesindeki saat kulesi ve şadırvanın yanında Beyhan Sultan ve Dağıstanlı Ali Paşa'nın türbeleri bulunmaktadır. (Balkanincileri gen.tr, ve H. K.)

⁷Makedonya Müslümanlarının yanında önemli bir yeri olan İsa Bey Camii'nde 17 Ekim 2014 Cuma günü Makedonya dilinde vaaz ve hutbeyi dinledik ve Cuma namazını kıldık. (H. K.)

⁸Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi <http://akam.ahievran.edu.tr> 25 Ekim 2018

⁹“Erdoğan, 17 Aralık darbe girişimidir”, [www. bbc.com./turkce/haberle/.../140115_erdogan_darbe](http://www.bbc.com./turkce/haberle/.../140115_erdogan_darbe), s.1, 15 Ocak 2015

¹⁰”Erdoğan: 17 ve 25 Aralık 27 Mayıs Darbesi’nin Tezahürü”, www.haberler.com/erdogan-17-ve-25-aralik-27-mayis-darbe. 27 Mayıs 2014 Salı, s.1

¹¹“Ayakkabı Kutusundan Balkan Üniversitesi Çıktı”, www.takvim.com.“15.06.2015,s.1, ”Balkan Üniversitesi’nin Rektörü Konuştu” haber7.com, 8.12.2013,s.1

¹²Bir ABD doları 50 dinar kadardı. 20 ABD dolarına 980 dinardan fazla para aldık. (Bir Türk lirası 20 Makedon dinarına eşit. Makedonya’da bir nevi sabit deviz kur sistemi uygulanmaktadır) (H. K.)

¹³Vardar Nehri, Batı Makedonya’nın Gostivar şehrine bağlı Vrutok köyünde kaynağı olan, 301 km. si Makedonya’dan 87 km.si Yunanistan’dan geçmektedir. Makedonya’nın en büyük nehirlerinden biri olup Selanik körfezine dökülmektedir (Tahir Bey’den alınmıştır)

¹⁴ 1905 yılında onarımı yapılan köprü ve 1937 yılında ihtiyaçtan dolayı genişletilmiştir. Köprüye 1944’te Naziler tarafından patlayıcılar yerleştirilmiş fakat patlayıcılar etkisiz hale getirilince hasar görmemiştir. Makedonya meydanı ve Eski Çarşı’nın ortasında, Vardar Nehri üzerinde bulunan Taşköprü, eskiden Üsküp’ün iki yakası arasındaki ulaşımı sağlamış.(Yazarın Notu.)

¹⁵Mehmet Zeki İbrahimgil, Üsküp Fatih Sultan Köprüsü-Taş Köprü-Vardar Köprüsü, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, Balkan Özel Sayısı, Ocak-Haziran 2012-1,s.47-48)

¹⁶Üsküp’ün en yüksek yerine inşa edilen kaleden neredeyse şehrin tamamını seyretmek mümkündür.

Bizanslılar zamanında inşa edilen kale 121 metre uzunluğundaki surlarla çevrilidir.1689 tarihinde çıkan yangında ve 1963 depreminde büyük ölçüde zarar görmüştür. Günümüzde tamamen bakımsız halde bulunmaktadır. Kale içinde cami bulunmakta fakat Üsküp yönetimi ibadete izin vermemektedir. (H. K.)

¹⁷ 1395 tarihinde Osmanlı idâresine giren Ohri (Ohrid), o dönemler önemli ticaret merkezlerinden birisi haline gelmişti. 1906’da Selânik’te kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti kısa sürede büyümüş ve Üsküp, Manastır, Ohri gibi yerlerde şubelerini açmıştı. 1906 tarihinde Osmanlı Hürriyet

Cemiyeti kurulduğunda alternatif olarak Ohri’de Cemiyet’i-İslâmiye kurulmuştur. Osmanlı hürriyet cemiyeti, 1907 tarihinde İttihat ve Terakki Cemiyeti daha sonra da İttihat ve Terakki Partisi ismini almıştır. İttihat Terakki Partisi kurucuları, tarihimize 31 Mart Vak’ası (13 Nisan 1909) olarak geçen ayaklanma ile Sultan Abdülhamid’i tahttan indirmiştir. (H. K.)

¹⁸Tahir Bey’in verdiği bilgidir.

Kaynakça

Baki, Süleyman, Fatih-i Üsküp, Paşa Yiğit Bey, Timebalkan İnternet Sitesi, 19 Eylül 2017,s.1

Çakıcı, Fatma Zehra, Akan, Aslı Er, “Osmanlı Cami Mimarisinin Balkan Ülkelerindeki Yansımaları”, 6.Uluslararası Türk Kültürü Kongre Bildirileri, c.1, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2009

Demirarslan, Deniz, “19.Yüzyıl Osmanlı Dini Mimarisinde Duvar Resmi Sanatı: Balkanlardan Kalkandelen Alaca Camii Örneği”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı, 80 (2016), s.156-157,158, 159-160

Emecen, Feridun, “İshak Bey”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 22,Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul 2000.s.524-525

Gibbons, Herbert Adams, Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuruluşu, Çev. Ragıp Hulusi Özdem, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara 1998

Hacısalihoğlu, Mehmet, “Makedonya”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 27,Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, Ankara 2003,s.437

İbrahimgil, Mehmet Zeki, Üsküp Fatih Sultan Köprüsü-Taş Köprü-Vardar Köprüsü, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, Balkan Özel Sayısı, Ocak-Haziran 2012-1,s.47-48

İnalcık, Halil, “Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu”, Türkler Ansiklopedisi, Cilt IX, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002 s.148

İnbaşı, Mehmet, “Üsküp” Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt 42, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2013, s. 377-381

Komisyon, Tika Türk İşbirliği ve Kalkınma Dairesi Başkanlığı (Tika) 2007 Faaliyet Raporu, Öncü Basımevi, Ankara 2008

Komisyon, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (Tika) 2008 Faaliyet Raporu, Duman

Ofset Basımı, Ankara 2009

<http://akam.ahievran.edu.tr>

“Makedonya’daki Osmanlı Camileri”, Balkanincilerigen.tr, Baki, s.1, 20.08.2018

www.bbc.com/turkce/haberle/.../140115_erdogan_darbe “Erdoğan, 17 Aralık darbe girişimidir”, s.1, 15 Ocak 2015

“Üsküp Fatihinin Türbesi Onarıldı”, bilgi@ri-salehaber.com. 10 Ekim 2015, s.1

www.haberler.com/erdogan-17-ve-25-aralik-27-mayis-darbe Erdoğan: 17 ve 25 Aralık 27 Mayıs

Darbesi’nin Tezahürü”, 27 Mayıs 2014 s.1

haber7.com.”Balkan Üniversitesi’nin Rektörü Konuştu” 28.12.2013,s.1

www.ibu.edu.mek/rektor 18 Ekim 2014 , s.1

<https://www.ruyaforum.com/dunya-ulkeleri/26818-uskupte-gorulmesi-gereken-turk-camileri>. Html

“Ayakkabı Kutusundan Balkan Üniversitesi Çıktı”,www.takvim.com.15.06.2015, s.1,

Vardar nehri, <http://ucuzauc.com.tr.seyahat-fikirleri/make> 11-12 Ekim 2017

<https://gezgingiller.blogspot.com.2017>

Üsküp Kalesi , <http://wikimapia.org/1248501/tr%C3%9Csk/%C3%BCp-Kalesi>

Hacısalihoğlu, Mehmet (2003). “Makedonya”. Diyanet İslam Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, C. 27, 437.

DEREBAĞLARI’DAN ÜRGÜP’E

Karataştan yapılmış örmeli duvar
Üstündeki sekiler, tepeye uzar,
Ark boyuncu erik kaysı ağaçları
Suya aksetmiş yârin altın saçları.

İncesu’dan çıktı mı kışlaya doğru
Şırıldayan derenin üstünde bir yol
Yeşillik arası Aksalur’a doğru
Değirmen duvarında asmalar kol kol.

Tekke Dağı ötesin Ürgüp’e varır
Yorgun yokuşlara hayaller tırmanır
Derinkuyu’dan ta İhlara’ya kadar
Kapadokya da sihirli binbir renk var.

Göreme’den Zelve’ya işlek topraklar
Salkım salkım üzümlü yemyeşil bağlar
Ve sihirli kırmızı tüflü topraklar
Sanki Erciyes hem püskürür hem ağlar.

Tanrı’nın gizli şahadet parmakları
Taçlı, bey kalpaklı peri bacaları
Canlanır vadide bin yıl önce çağlar
Çorak Anadolu’nun ağ şakakları.

Ürgüp’ten Aksalur’a ve İncesu’yu
Uzanır Cennet gibi bağlar bahçeler
Kapılır hayallerim sisli pusuya
Rüzgârlar hoyrat, onsuz aşkı heceler.

Kaya diplerinden çıkan buzlu suyu
Kaynağından içerken doya doya
Kırklar inine uzanır Derinkuyu
Her yerde arza doğru kazılmış kaya.

Bağ bozumu güzeldir buralarda
Küfeler salkımlarla dolar ard arda
Güzel kızlar kayısı, üzüm sererler
Bakışlara fütursuz göğüs gererler.

Türkülerle şirenelere girerler
Al topukları üzümlele öpüşür
Şıraya tat, şaraba revnak verirler
Kızlar elele üzüm çiğner gülüşür.

Gençler onları seyrederken erirler
Üzüm dolu heleri buca ederler
İlerde koca koca kazanlar kaynar
Pekmeze rayiha, fesleğen verirler.

Peri bacaları masal değil, gerçek
Seyrederler tepeden olan biteni
Rengarenk topraklı Ürgüp- Göreme’yi
Ve harmanlarda dönen buğday seteni.

Gün batarken seyretmek şu manzarayı
Tanrı’nın kurduğu altın sarayı
Huşu içinde hayran hayran bakarak
Âşıklar fethederler gökteki ayı.

Yılmaz GÜRBÜZ

Çanakkale bir milletin hak katında, kıyama durumu. Sükutun çığığa dönüşü, Ölüm ile hayat arasındaki, ince perdenin kalkmasıdır!.. O küçücük kara parçasında aklın ötesine taşan harikulade hadiselerin yaşanması..

Düşünelim, bu küçük kara parçasında, 253 bin şehit vermişiz.. Toprak o kadar ıslanmış ki, alnınızı secdeye koyduğunuzda; şehidanın kokusunu alıyorsunuz.. Ve, huşu içerisinde geçmişle gelecek arasında sürekli alıp veriyorsunuz.. Bir milletin ayakta kalması, tekrar hayat bulması, hürriyet ve istiklalini koruması için, ‘ya şehit, ya da gazi olmak..’ gibi iki mükerrem sıfatı seçmesi!.

253 bin, ‘yetişmiş nesil..’ bizlere, Çanakkale’de hayatı ve hürriyeti ikrâm ediyorlardı.. Bizlere, bu milletin asla esir olamayacağını hayatları pahasına telkin ediyorlardı!.. Çanakkale’yi geçilmez yapan en büyük sır ise, “eti kemiğe bürünmüş” manevi ihtiramı ile yüksek bir ruha, yüksek bir şuura, yüksek bir iman ve aksiyona sahip oluşudur!..

Çanakkale hakkında anlatılan ve binlerce sayfayı; ciltler dolusu hatıralarda, bu milleti kaderi ilahide o deruni cilvelerle, manevi derslerle imtihandan imtihana taşıyan ve, insanlığın önüne sır perdelerini araladığı safhalardan geçiriyor!..

Şair, öyle bir ruh haletine giriyor ki, sözün özünde manevi bir muhatap buluyor; “Bedrin aslanları...” Bedir, İslâm’ın ilk imtihanı.. Ve, Allah Resulünün dualarla kainatı saran yakarışları.. 14 asır sonrasında, “garip olarak doğan bir kutlu dinin, ahir zamanda garip askerleri..” aynı akıbetle yüz yüzeler.. O yüzler, öyle masumane, öyle mazlumane bir kemal mertebesine yükselmişler ki, aman Allah’ım o ne güzel bir an!..

O yüzleri, o anı; Çanakkale harbine Josef Miller ismi ile katılan ve ömrünün son baharında, ‘Ömer..’ adını alan Anzaklı, kendisini tedavi eden Türk doktora anlatıyor; “Evladım! Ben bunları sizin dedelerinizde görmüştüm. Onlar, harbin en zor anlarında iken, hatta ölümüne adım atarlarken bile dillerinden Allah’ın zikrini düşürmüyorlardı. Onlar, tespihlerini çekerken, yüzlerinde bambaşka haller ve güzellikler sezerdim. Ömrümün şu son günlerinde ben de o hali yaşamak istiyorum..”

Çanakkale, öyle bir nefis imtihanı ki; düşmanını bile teslim alabiliyor, ilahi vecde getirebiliyor!

Çanakkale’ye, cepheye gidebilmek için; erzak temininde bir Yahudi tüccarının kapısını çalan Zabit Muzaffer, sabaha kadar çalışarak aslından ayırt edilemeyen yüz liralık kağıt paranın üzerine, “Bedeli Derseâdet’te altın olarak tesviye olunacaktır” ibaresi yerine, “Bedeli Çanakkale’de altın olarak tesviye olunacaktır..” ibaresini yazar.. Erzakını alarak Çanakkale’nin yolunu tutar!.. O altın değerindeki bedel, ‘vatan uğrunda akıtılan kanlarıdır..’

Tarihi tespit, Çanakkale’deki manevi cereyanı gözler önüne seren bir hakikat; İngilizlerin Kraliyet Norfoik Alayının, 267 kişilik bir bölümünü; “Kayacak Ağılı mevkiinden Damakçı Bayırının hemen karşısında ki tepede duran soluk renkte bir bulut, bütün yükünü alarak havalanmıştı!..”

Çanakkale bizlere; fizik ötesi bir ders veriyor!.. Öyle ki, Çanakkale savaşlarının en sıkıntılı, en zorlu anında Binbaşı Lütfü Bey dayanamaz yürekten gelen, iman ve İhlâs dolu bir seda ile haykırmaya başlar; “Yetiş Ya Muhammed! Kitabın elden gidiyor!” Şairimiz aynı mana kıvamında bütün ruhunu mısralarla boyar; “Bu ordu, İslâm’ın son ordusudur Yarab!..”

Elbette, tarihin bu en çetin düğümünde; analar, “Ben İsmailler doğurmuşum..” diyeceklerdi!.. Elbette, köleliğin uğursuz zincirlerinin kırılacağı tarihin dar boğazında; analar, çocuklarına kınalı koyunlar misali, saçlarına kınalar yakarak vatan imdadına göndereceklerdi!..

Elbette, her haliyle ve her anıyla; tarihe ve insanlığa ders verecek bir zaferin harikulade halleri de olacaktı; Seyit Çavuş, İngilizlerin ‘Oşin’ isimli zırhlı gemisini batıran 276 kilo ağırlığındaki mermiyi omzunda taşıyarak, topun ağzına nasıl sürdüğünü Cevat Paşa’ya şöyle anlatacaktı; “Paşam! Ben bu mermiyi kaldırırken gönlüm Allah’ın feyziyle dopdolu ve te’yid-i İlahiye mahzar idi. Kendimde bir başkalık hissetmekteydim..”

Cevat Paşa’nın rüyasında bir ses duyar ve o ses denizin üzerine bakmasını ister. Cevat Paşa denizin üzerine baktığında; “Denizin üzerini bir nur cüm-büşü arasında ‘kef’ ve ‘vav’ harflerini görmesi..”

Ve, o sesin ertesi gün; “Ey Cevat depolardaki 26 mayını denize döse..” Ve, hadiseler bu bağlamda gelişir; “Nusret Mayın Gemisi ile Yüzbaşı Hakkı Bey kumandasında, gece yarısı her biri tekbir ile mayınlar suya salınır..”

İngiliz kumandan ve tarihçi Hamilton ne diyecekti; “Bizi Türklerin maddi gücü değil, manevi gücü mağlup etmiştir. Çünkü onların atacak barutu bile kalmamıştı. Fakat biz gökten inen güçleri müşahede ettik..”

Muhammet İkbal’in o gördüğü rüya ve o hali Pakistan halkına anlatırken yaşadığı harikulade hal.. Allah Resulü, Ümmeti için en güzel hediye olarak Çanakkale’de, dökülen kanları bir mahfaza içerisinde götürüyordu!..

Elbet, Çanakkale sadece sözlerle ifade edilebilecek sade bir zafer değildi!.. Onun bedelinde, tarihin geleceği, İslâm’ın nurani ışıkları, Türk’ün Kur’an da ve hadislerde de ifadesini bulan imtihanı vardı.. Ezan susmayacaktı, bayrak inmeyecekti, aynı zamanda ibadetlerin şartı durumunda olan hürriyet güneşi sönmeyecekti!.. Vatan coğrafyasına namahrem eli değmeyecekti!.

ÇANAKKALE GEÇİLMEZ!

Türk’ün son kalesinde yükselir arşa tekbir!
Gayemiz zafer bizim; yolumuz tek, Allah bir!
Çekilip gider elbet kara donlu her kâfir
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Okunur ezanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Diriltir cemre cemre yüreklerde istiklâl
Yedi düvele karşı uyanır nurlu hilâl
Emreder Enver Paşa, Yarbay Mustafa Kemâl...
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Doğrulur vatanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Vatan aşkı direniş, Hak aşkı soylu duruş...
Bu ruh kutlu diriliş, bu ruh deritten kurtuluş...
Ermiş Seyit Onbaşı, inanmış Yahya Çavuş...
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Bir surdur imanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Cennet yurdun uğruna her ocaktan bir kurban
Kan fışkıran toprakta iman dolu kız, kızan...
Kınalı bir koç gibi yürür Yozgatlı Hasan...

Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Kükreler kahramanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Kükreler Anafartalar, Seddülbahir, Kumkale
Arıburnu, Kanlısırt... Dirilir Çanakkale
Böyle yürek oldukça Türkler olur mu köle?
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Ayaklanır kanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Bu ateşten bir gömlek, bu kıldan ince sırat...
Bir olur bütün millet şer kuvvetlere inat
Canan kolunda değil cephede ölmek murat
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Okunur Kuranımız, “Çanakkale geçilmez!”

Dualara karışır kanların şırıltısı
Kılıcın şakırtısı, süngünün parıltısı...
Sütten ak alnımızda istiklâl ışıltısı
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Kabarır ayranımız, “Çanakkale geçilmez!”

Atalardan yadigâr mukaddes, şanlı diyar
Bahtiyar duygularla şahlanır genç, ihtiyar...
İngiliz, Fransız, Rus... olur elbet tarumar
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Köpürür ummanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Nusret Mayın Gemisi aşk dolu, umut dolu
Türk’ün demir yumruğu aşılmaz Gelibolu...
Çifte bayram arzular Nevruz’da Anadolu
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Korur Yaratanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Seferdeyiz zafere kavuşma arzusuyla...
Kanatlanır ay-yıldız hürriyet duygusuyla
Dalgalanır Boğaz’da bir bahar coşkusuyla
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Yazılır destanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Dur/ bilmez der, sevdıyla filizlenir ümitler
Gülümser muzafferce Yusuf yüzlü şehitler
Vatanımın bağrında kükreler yine yiğitler:
Direnir Türk milleti, Türk’e kefen biçilmez
Haykırır ozanımız, “Çanakkale geçilmez!”

Bayram DURBİLMEZ (OZANTÜRK)

KÜLTÜRE VE EDEBİYATA ÖMRÜNÜ ADAMIŞ İYİ BİR İNSAN, İYİ BİR BİLİM ADAMI; ERMAN HOCAM...

Doç. Dr. Bülent ARI

Erman Hocam ile 1992 yılında karşılaştık, Mehmet Özmen Hocam'ın sayesinde 1993 'te tanıştık; doktora çalışmasına başladık. Sonrasında aramızda sevgi ve saygıya dayanan bir kültür birlikteliği, dostluğumuzu güçlendirirerek adeta bir baba oğul ilişkisi düzeyine ulaştırdı.

Doktoraya başladıktan bir süre sonra hem Mehmet hem de Erman Hocam'ın referansı ile 20 yılı aşkın süredir mensubu olduğum Mustafa Kemal Üniversitesi'nde göreve başladım. Meslek hayatımın 26. Yılına ulaştığım bu günlere gelmemde bana en büyük katkıyı hocam sağlamıştır; onun odası bizim için adeta bir okul olmuştur. Doktora yaptığım süre zarfında Erman Hocam her hafta sonu mesaisini bizim çalışmalarımıza ayırmış; ilk makale denemeleri için bizleri teşvik etmiş, elimizden tutarak sempozyumlara götürmüş ve bildiri sunmamıza olanak sağlamış; ihti-

yaç duyduğumuz her an bizim yanımızda olmuştur.

Bir ve beraber geçirdiğimiz bu 23 yıllık süreçte acı-tatlı günlerimiz de oldu; 27 Haziran 1998 Adana, 17 Ağustos 1999 İstanbul depremlerini bir arada yaşadık. Kaderin bir azizliğidir belki de... Tez babam da kayınbabam da Tekirdağlıdır. Bu yüzden hem Erman Hocam hem de eşleri Ayfer Hanım evimizin birer ferdi gibi idiler; Erman Hocam aynı zamanda kızlarım Ülker ve Öykü'nün bir diğer dedesi idi.

Hocam Prof. Dr. Erman ARTUN'un öncülüğünü yaptığı derleme çalışmaları ve bilimsel incelemeler de öncelikle Çukurova halk kültürüne sonrasında Türk kültürüne önemli katkılar sağlamıştır. Ömrünün 25 yılını Adana'da geçiren hocam Prof. Dr. Erman ARTUN, yukarıda da belirttiğim üzere geniş anlamda Çukurova halk kültürüne, dar anlamda ise Adana halk kültürüne ait pek çok çalışmaya imza atmış bir bilim adamıdır. Bu yüzden kanımca Prof. Dr. Erman ARTUN'un anısına ve ardında bıraktığı eserlere sahip çıkmak Adana'nın ve Adanalının -tabii ki benim de- boynunun borcudur.

Prof. Dr. Erman ARTUN, 20 Mart 2015 'te Çukurova Üniversitesi'nde düzenlenen bir resmi törenle belki emekli olmuştu; ama Türk Halkbilimi alanındaki çalışmalara ara vermeden devam etmekteydi. Henüz iki ay öncesinde Hatay İnanç Turizmi Sempozyumu'na hem bildiri ile katkıda bulunmuş hem de onur konuğu olarak sempozyumun değerlendirme konuşmasını yapmıştı. Bir sonraki hedefi ise Kanuni Üniversitesi bünyesinde kurulacak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bünyesinde öncelikle bölgesel sonrasında da Türk Halk Kültürüne yönelik çalışmalara hız vermek düşüncesindeydi. 29 Ocak 2016 tarihinde kendisini- Kanuni Üniversitesi'ndeki ziyaretimde -ziyaret ettiğimde bu konuları ayrıntılı bir şekilde görüşmüştük.

Sonuç olarak, hem iyi bir insan hem de değerli bir bilim adamı olan hocam Prof. Dr. Erman ARTUN'u anlatmaya çalıştığım bu yazıyı yazarken onu kaybetmenin acısını yüreğimde bir kez daha hissediyor ve öncelikle kederli ailesi olmak üzere, bilim alemindeki dostlarına, öğrencilerine; tüm sevenlerine baş sağlığı diliyorum.

İnandığı ve düşündüğü gibi yaşamak insanlığın, adamlığın icaplarındandır. Hal böyledir de acaba kaç gibi duruş sergileyerek yaşamıştır ve yaşamaktadır. Akif; “Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek” derken de aynı idealizme ve kararlılığa işaret eder. Sevilmenin, gönüllerde iz bırakmanın, tarihte iz bırakmanın esaslarını da şahsiyet sahibi olmak, çalışkan, dürüst, idealist olmak belirler. İşte 1922’de doğan ve 5 Ekim 1977’de vefat eden Türkiye’nin yapılanmasında ve Türk kültürünü şekillenmesinde pay sahibi olan Fethi Gemuhluoğlu da böyle bir şahsiyettir.

İrfan Fethi Gemuhluoğlu, Türk Petrol Vakfı’nın Genel Sekreteri iken İstanbul’da ve yurdun muhtelif yerlerinden üniversite tahsili yapan yüzlerce gence burs vererek, kitap alarak, muhtelif işlere sokarak onları ekonomik yönden rahatlatmış, tahsillerini yapmalarında kolaylıklar sağlamıştır. Burs verdiği insanlar arasında kimler yoktur ki; Abdullah Gül, Devlet Bahçeli, Ali Birinci, Recep Toparl, Ali Erkul, Hakkı Acun, Halil Çivi, Salih Mirzabeyoğlu, Hüseyin Algül, Ercan Dülgeroğlu, Sadık Yalsızuçanlar, Şahin Uçar ve daha kimler kimler... Bu fakir de Fethi Ağabey’in bir yıl bursundan istifade etmiş, onun sevdalılarından ve duacılarından birisidir.

Ben burada Fethi Ağabey’i kendisini yakinen tanıyanların dilinden anlatmaya çalışacağım. Zaman zaman onların düşünce ve kanaatlerine yer verecek, kimi zamanda hatıralarına temas edeceğim. Bunların ana başlıkları şöyledir: Soyu-ailesi, karakteristik vasfı, hitabeti, dostluğa verdiği önem, alimlere olan saygısı, zekası, çalışkanlığı, giyim konusundaki hassasiyeti, ihlası-ıman ve inancı, vatan sevgisi, vefatı.

Soyu- ailesi:

Fethi Ağabey soyunu, geçmişini bizlere şu şekilde anlatmaktadır:

“Bilâ istisna hepsi Arapkirlidir. Anam da, babam da. Ben İstanbul’da doğdum. Göztepe’de. Fakat anacığım beni Arapgir’de büyüyeydim ne olacaksam, öyle yetiştirdi. Anam, kandildi, üç aylardı, muharremdi, arifeydi derken hemen hemen bütün seneyi oruçlu geçiren bir toprak kadınıydı. Babama gelince, bütün bir ömür elindekini, avucundakini bizim okumamıza sarf edip durdu. Türküleri, anamın ağırlıklı bir ezgiyle “Ninni Balam”ından “Yeşil

Kurbağalar”a kadar söylediği muhrik seste sevdim. Türkçeyi babamdan öğrendim sayılır. Sağlam ve sert bir konuşma havası vardı. Sevdim, fakat ondaki tılsımı bir türlü çözemedim. Her şeyimi anama ve babama borçluyum.” (Çongur 2010: 167)

Ergun Göze: “Anasından çok bahsederdi. ‘Birgün baktım, kadın anam evde, Kuran-ı Kerim’i açmış, elinde bir çöp, bir şeyler yapıyor. Sordum:

-Ana, ne yapıyorsun?

Anam dedi ki:

-Çağam (Oğul)! Ben cahilim, okumam yazmam yok, Kur’an okuyamıyorum. Bu çöple üzerinden gidiyorum. Belki Allah bana bir hatim sevabı verir. İşte bir cahil kadının irfanı...” (Gemuhluoğlu 1978: 224)

Rahmetli annesi, kümese gidiyormuş birgün, örtüsünü istemiş. Fethi Ağabey, tulumbanın üzerinde duran başörtüsünü uzatırken gülmüş: “Ana, kümes-te horozlar var, örtüye ne gerek?” Annesi şu cevabı vermiş: “Horozlar da erkek ya oğlum!” Fethi Ağabey bunu anlatır, hem de “Böyle anaların oğullarıyız biz.” derdi. Sonra da lafı İslâm’ın ahkâmına getirir, mesajını verirdi: “İşin şakası bir tarafa, bu işler böyle ciddiyet ister.” (Tayşi 2009: 388)

Şaşırmamak lâzım! İşte Anadolu’da yüzyıllar boyu Fethiler yetiştiren o analar değil midir? Mekânları cennet olsun.

Fethi Bey’i Fethi yapan ailesi ve yetiştirdiği çevredir. Çocukluğu Göztepe’de olmuştur. Merdivenköy muhitinde, ehl-i hal kişilerle, eski İstanbul efendilerinin son kalıntıları arasında geçirmesinin şahsiyetini kazanmasında büyük rolü olmuştur.

Karakteristik vasfı:

Fethi Gemuhluoğlu düşünceleriyle, yaptıklarıyla, ilişkileriyle, hitabetiyle nev-i şahsına münhasır, kabına sığmayan birisi idi.

Mahmut Çetin: Tarih; 10 Nisan 1950. O gün Fevzi Çakmak de vefat etmiştir. Devletin radyosu sanki bundan sevinç duyar, neşeli şarkılar ve oyun havaları çalar. Halk idareye kaşı öfke doludur, ama tepkisizdir. O vakit 28 yaşında olan Fethi, buna daha fazla tahammül edemez etrafına gençleri toplayarak heyecanlı nutuklar atar, radyoyu ve o günün yöneticilerini protesto eder. Harbiye’deki ordu komutanlı

ğına giderek asılı bayrağı yarıya indirir. Daha sonra Beyazıt'a gelip Mareşal'ın tabutunu resmi makamlara teslim etmeyerek omuzlarda Eyüb'e kadar yürüten gençlerin başında yer alır. (Çetin 1993)

Hitabeti:

Altan Deliorman: "Konuşurken büyüleyici, kızarken sevimli, gülerken ferahlatıcı bir gönül adamı" olan Fethi Gemuhluoğlu." (Gemuhluoğlu 1978: 279) muhtelif aydınlarca muhtelif sıfatlarla tanımlanmaya çalışılmıştır.

Tekin Erer: "Fethi Gemuhluoğlu'nun asıl özelliği çok güzel konuşması, hitabet kudreti idi. Osmanlıca'yı çok iyi bilir, bir meseleyi etraflı olarak saatlerce karşıdakini yormadan anlatabilirdi. Dürüst, temiz ve mütevazı yaşamıştı. Arkasında tek dargın kimse bırakmadığından eminim. (Gemuhluoğlu 1978: 305-306)

Yaşar Nuri Öztürk: "Ağabeylik kavramı, onun şahsında kazandığı ulvi manaya bilmem bir başka insanda ulaşacak mıdır? Bir halk çocuğuydu. Boynu bükük, sessiz, çileli ve derinden inleyerek yolunu yürüdü. Bu yönüyle bir cezir haliydi. Fakat onun zaman zaman gözyaşlarıyla ifadesini bulan muazzam med halini görebilenler de olmuştu. Bir kere kendisine 'Nasılsın med-cezir ağabey?' diye sorduğumda; 'Allahu ekber, bu ne güzel tabir!' diye mukabele etmişti." (Gemuhluoğlu 1978: 314)

Dost-dostluk:

Dostluğa önem veren ve dost olmanın da şuurunda olan birisidir. Dostun ve dostluğun nasıl olması gerektiğini şöyle ifade eder:

"Dost ol kişidir ki öldürülmesi muhakkak ve mukarrer olan gecede Peygamber-i Ekber'in yatağında yatar, O'na Şâh-ı Velâyet denir. Dost ol kişidir ki yâr-ı dâr'dır. Kucağında mübarek bir emânet vardır. Bütün delikleri elbisesinden muhtelif parçalarla tıkar, son deliğe tabanını dayamıştır." (Gemuhluoğlu 1978: 12)

Ergun Göze: Bütün Türkiye'de her kademedен ve her çeşit çevreden hayranları olan Fethi Ağabey'in mesleği ne idi? Arapgir'in Gemuh köyüne dayanan bir Türkmen ailesinin çocuğu olan ve daima 'İslâm milletindenim' diyen Fethi Ağabey'in asıl mesleği 'insan mühendisliği' idi... Anadolu kadar zengin, Anadolu kadar verici, Anadolu kadar güzel, Anadolu kadar itilmiş bir içli zarif insan... Bu vatanın insanlarının dostu, hemderdi,

âşık-ı şeydası idi." (Gemuhluoğlu 1978: 253, 255)

Muharrem Ergin: "Mevkisiz ve rütbesiz insandı. Ama Türkiye'nin yüzü-suyu hürmetine yaşadığı insanlardan biriydi o. Nesillerin şifahî olarak öğrenmeleri, takip emeleri lâzım gelen bir insandı. Fethi, cemiyetin, Türk milletinin mukadderatının, Türk millî kültürünün, Türk-İslâm düşüncesinin zamanımızdaki en büyük kutbu idi. (Gemuhluoğlu 1978: 239)

Serhan Tayşi: "Şimdi milletvekili olan Prof. Dr. Burhan Kuzu, Prof. Dr. Osman Turan, Bahaeddin Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alâeddin Özdenören, Avni Akyol, Faruk Kadri Timurtaş, Ergün Göze, Muharrem Ergin, Akif İnan, Ahmet Kabaklı, Altan Deliorman, Mustafa Miya-soğlu... ve daha birçok kimselerle Fethi Ağabey, çok yakın bir alaka içindeydi. Bunlardan bazılarını bizzat yetiştiren, burs veren, eğitimlerine yardımcı olan da Fethi Ağabey'dir. (Tayşi 2009: 385)

Fethi Gemuhluoğlu Arif Nihat Asya, Nihal Atsız, Özdemir Asaf, İbrahim Minnetoğlu, Erdem Bayazıt, Kaya Bilgegil, Asaf Halet Çelebi, Kemal Edip Kürkçüoğlu, Sezai Karakoç, Nuri Pakdil, Hilmi Yavuz, Cahit Zarifoğlu, Yavuz Bülent Bâkiler, Necip Fazıl'ı, Sâmîha Ayverdi'yi, Safiye Erol'u, Sezai Karakoç gibi isimler, sevgisini saygısını kazandığı yüzlerce aydın ve sanatkârdan bazılarıdır.

Âlime saygı:

Ülkenin ihyasında ilmin ve ilim adamının önemini idrakinde olan Fethi Gemuhluoğlu çevresindeki âlimlere daima saygılı ve sevgili olmuş, onlara hak ettiği davranışı esirgememiştir.

Faruk Kadri Timurtaş: "Benden üç yaş kadar büyük olmasına rağmen birçoklarının yanında daima "Hocam" diye hitap ederdi. Hatta hiç unutmam ve utanarak da hatırlarım... Bu benim Osmanlıca Grameri çıktığı zaman göndermiştim kendisine. Ziyarete geldi ve elime sarıldı. "Böyle bir eser yazan kimsenin eli öpülür." diye beni büyük bir mahcubiyet içerisinde bıraktı. (Gemuhluoğlu 1978: 213)

Mustarip ruhlu:

Mustarip bir ruha sahipti Fethi Ağabey. Mustaripliği ferdi arzulardan değil İslâm ve Türklük arzularından kaynaklanırdı. Dinî ve millî konularda heyecanlanır, hislenir ve ağlardı.

Yaşar Nuri Öztürk: “İstirabın kucağında büyüyen Fethi Ağabey; ‘Çok ağlamalısınız. İstikbal gözyaşını tanıyanlarındır. Ağlamayan gözün gördüğünden hayır gelmez.’ derdi... (Gemuhluoğlu 1978: 315)

Keskin zekâsı

Serhan Tayşi: “İlgilendiği talebelerin her şeyini hafızasına kaydeder, her şeyi ezberinden söylerdi. Mesela bir Ramazan günü, Sirkeci deki meşhur Konyalı Et Lokantası’nda bir iftar verdi. Burs verdiği bütün doktora talebelerini çağırmış. Biz de vardık. Yemekten sonra Fethi Ağabey, bütün çocukları teker teker kaldırarak, ismini, numarasını, memleketini, çalıştığı tez konusunu söyler. Sadece bu kadar da değil, talebenin yaptığı İlmî çalışmalarını yazdığı makale ve kitapları, yayınlarını da saydı. Elinde ne bir dosya, ne bir kâğıt. Hepsini ezberinden söyledi. Hayran olduk, ağzımız açık izledik. O iftarda, en az iki yüz talebe vardı. (Tayşi 2009: 385)

Çalışkanlığı:

Kafasında halledilmesi gereken o kadar çok proplem vardı ki günün saatleri ona yetmezdi. Bir bakıma “Tek kişilik ordu” idi o.

Yaşar Nuri Öztürk: ‘Ağabey biraz istirahat etmeniz iyi olmaz mı?’ dediğimde bana verdiği cevap mukabil bir sualdi. Yaşarcığım, sen hocasın, bilirsin. Ölenleri mezara nasıl yatırıyorlar?’ ‘Sırtüstü.’ dedim. ‘Oh ne güzel! Desene orada bol bol inlemediğim.’ diyerek tebessüm etti.” (Gemuhluoğlu 1978: 315-316)

Giyim:

Fethi Ağabey, davranışıyla konuşmalarıyla ne kadar ideal bir insan tipi ise aynı zamanda giyimine de dikkat eden bir beyefendi idi. Kişilerin tıraşlı ve düzgün giyimli olması gerektiğine önem verirdi.

Tayşi: “Bütün yumuşak huyluluğuna rağmen, Fethi Ağabey in kendisine has prensipleri, çiğnenmesine izin vermediği sınırları vardı. Mesela, yanına asla kravatsız kabul etmezdi. Talebelere; ‘Pantolonun ve gömleğin de mutlaka ütülü olacak. Bekârsan yatağının altına koy, ne yaparsan yap, ama karşıma böyle çıkmak!’ derdi. Ayrıca sakallıysan, sakalın bakımlı olacak. Sakalsıysan, günlük tıraşını olacaksın. Şimdiki tabirle ‘kirli sakal’ olmayacak. Gözlüklerinin camı silinmiş olacak. Ayakkabının boyasını zaten söylemeye gerek yok. Ayakkabıları-

nı boyasız görürse ‘Paran yoksa al şunu, git boyat.’ derdi. Yanına gelen fakir çocuklara ilk yaptığı şey, onların kılık-kıyafetlerini toparlamak olurdu. Parası ve imkânı olduğu halde, toplum içine bakımsız çıkanlara çok kızardı Fethi Ağabey. (Tayşi 2009: 385-386)

İhlas-iman-inanç:

Gemuhluoğlu ihlaslı, imanlı ideal bir Müslümandı. Gönüllerde yer etmesinde bunun büyük bir payı vardır.

İslâm, vatan ve millet sevgisi onda aşk derecesinde idi. Bütün arzusu güçlü inananları mutlu yaşıyan güçlü Türkiye idi:

Osman Kibar: “Fethi, memleketine âşık, Allah’ına bilerek tapan ve İslâm olmanın sonsuz, hudutsuz gururunu taşıyan Türk çocuğu idi. Can Fethi, köklü bir Türk ailesinin evladı idi. ‘Ben Türk ve elhamdülillah Müslüman olmanın büyük şerefini taşıyorum.’ derdi... Küçüğüne ve büyüğüne her zaman terbiyeli ve hürmetli idi. ‘Sen’ kelimesi sanki lügatinde yoktu. Müşkülleri halletmek için çırpınırdı. Vermeyi seven birisi idi... Kin bilmez, ıstırap verenlere bile intikam beslemezdi. Fethi’yi bir defa seven ve tanıyan bir daha vazgeçmezdi ondan. (Gemuhluoğlu 1978: 301-302)

Bir bakıma insan aldığını vermek mecburiyetindedir. En son yaptığımız da son nefesi vermek değil midir?

F. K. Timurtaş: “Edebiyata düşküncü, şiiri se-verdi, şiirden anlardı. Sık sık Mualim Naci’nin şu beyitini tekrarlardı:

*Hakperestim arz-ı ihlas ettiğim dergâh bir
Bir nefes tevhidden ayrılmadım, Allah bir”*
(Gemuhluoğlu 1978: 212)

Akif İnan: “Hacı Bayram ve çevresini adeta yeni Ankara’dan ayrı bir bölge sayar ve buraya olağanüstü bir bağlılık gösterirdi. Ankara’ya gelişlerinde Hacı Bayram’a yakın bir otelde kalırdı. Sabahları Hacı Bayram’a giderdi. Bazı akşamlarını da yine türbeye bakan bir çayhanede yakınlarıyla sohbet ederek geçirirdi. Yüzü Hacı Bayram’ın tübesine önük bir vaziyette otururdu. Etrafındakilerin de sırtlarını türbeye dönmeyecek biçimde oturmalarına özen gösterirdi.” (Dostluk Üzerine, 285)

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Profesörlerinden Mustafa Uzun’un Gemuhluoğlu ile ilgili önemli bir hatırası vardır.

Mustafa Uzun: “Mustafa’nın apartmanlarının kapıcısının zeki bir çocuğu varmış. Mustafa, çocukla babasını Fethi Ağabey’e götürmek istemiş. Bir Cuma günü randevu almışlar, Türk Petrol Vakfı’na doğru yola çıkmışlar.

Amerikalı bir bayan, Osmanlı kadını hakkında bir araştırma yapıyormuş. Elbette şimdiki gibi kadın dernekleri, sivil toplum kuruluşları filan bulunmadığından, konunun uzman; sıfatıyla aynı gün, Fethi Ağabey’i konuşmak için dışarıya davet etmiş. Fethi Ağabey, o gün o bayanla meşgulken, konuşma uzamış, laf lafı açmış ve Cuma namazı kaçmış! Bir türlü kalkamamış Fethi Ağabey. Tabii canı müthiş sıkılmış. ‘Yahu! Elin ecnebisine İslâm’ı anlatırken, kendi ibadetimizden olduk!’ diye söylene söylene, kestirme olduğu için, Yüksek Kaldırım’dan Beyoğlu’na çıkıyormuş. Bu sırada Mustafa da, yanında kapıcı ve oğluyla Vakıf merkezine gelmişler. Fethi Ağabey’i epey bekledikten sonra, gelmesinden ümidi keserek, Yüksek Kaldırım’dan aşağı Karaköy’e inerken, yarı yolda karşılaşmışlar.

Fethi Ağabey’in bir huyu vardı. İlk karşılaştığı ve tanışacağı insanları şöyle bir süzer, sonra da, tavırlarını ve tepkilerini ölçmek için sorardı: “Sen kimsin?” O insanın kendini tanıtırma biçiminden, karakterine dair ipuçları çıkarırdı. Mustafa ve yanındakilerle karşılaşınca da aynısını yapmış. Mustafa’ya selam vermeye çalışırken, kapıcıya dönmüş: ‘Sen kimsin?’ diye sormuş. Adam biraz ters biriymiş, alttan almadan; ‘Sana ae benim kim olduğumdan?’ demiş ve Fethi Ağabey’e bağırıp firmaya başlamış. Mustafa arada kalmış tabi, ne yapacağını şaşırmış. Fethi Ağabey bakmış olmaya-cak, ‘Mustafacığım, sonra görüşürüz.’ demiş, ayrılmışlar.

Mustafa, o hadiseden sonra uzun zaman Fethi Ağabey’in karşısına çıkamamış. Aradan on beş gün gibi bir zaman geçtikten sonra, utana-sıkıla gitmiş yanına. Fethi Ağabey kalkmış Mustafa’yı kucaklamış. ‘Nerde, beni benzeten o herif nerede?’ demiş, gülerek. Mustafa özür dilemeye kalkışınca da (Yok özür dileme. Ben o gün baldırı çıplak bir gâvur karısına Osmanlıyı anlatacağım derken, Cuma namazını kaçırdım. Senin yanındaki o adam, şeyhimin kılığına girip beni bir güzel benzetti! Allah razı olsun. Ben o fırçayı hak etmiştim. Sizinle kar-

şılaşmadan önce, ben kendime sövüp sayıyordum zaten. Demek ki benimki yeterli olmadı, nefse dışarıdan müdahale lâzımmış. Onu da o adam yapı-verdi.’ demiş. (Tayşi 2009: 386-387)

Çok yönlü kişiliğinden dolayı onu tanıyan aydınlar Fethi Gemuhluoğlu’na çeşitli sıfatlar yakıştırmışlardır. İşte bunlardan bazıları:

Muharrem Ergin’e göre o; “Türkiyenin Muhartarı”, Necip Fazıl’a göre; “Fikir Sakası”, Ahmet Kabaklı’ya göre; “Huma Kuşu”, Ahmet Nihat Akay’a göre; “Yeni Zaman Dervisi”, Hilmi Yavuz’a göre; “Bir Kalp İnsanı”, Sadık Tural’a göre; “Millî Mizaç”, Bedrettin Keleştimur’a göre; “Bahar mustusu, Şefkat Pınarı”dır. (Çongur 2010: 7)

Onu anlamak için onun izine olmak, onun havasını ve onun hissettiklerini yaşamak lâzımdır. Kimi zaman tuhaflığının anlaşılmadığını sezince Niyazi Mısıri’nin dilinden şunları söyler:

Zat-ı Hak’da mahrem-i irfan olan anlar bizi
İlm-i sırda bahr-i bîpâyan olan anlar bizi

Bu fenâ gülzârına tâlib olanlar anlamaz
Vech-i bâkî hüsnüne hayrân olan anlar bizi

Dünya vü ukbâyı tamîr eylemekten geçmişiz
Her taraftan yıkılıp vîrân olan anlar bizi. (Çongur 2010: 201)

Fethi Ağabey, Muzaffer Ozak Hoca’nın dükkânına her zaman, öyle edepli otururdu ki, görenler şaşırırlardı. Ayağını mühürler, yani sağ ayağını sol ayağının üzerine koyar, ellerini önünde kavuşturur, başını öne eğerek, Muzaffer Hoca’yı edeple dinlerdi. Mecbur kalmadıkça da oturmayaya çalışırdı onun yanında. Sadece ona karşı değil, bütün manevi derece sahibi zatlara karşı aynı edebi gösterirdi. Ayrıca, her Ramazan ayında Türk Petrol Vakfı adına Bâyezid Camiinde mukabele okuturdu. (Tayşi 2009: 388)

Vatan sevgisi:

Cahit Atasoy: “Fethi Ağabey’in gönlünde vatan yatıyordu. Bizim insanlarımız vardı. O, geçmişimizin, bugünümüzün haline yanıyordu, yakılıyordu. Nitekim Aydınlar Ocağının düzenlediği Rumeli Türkleri ile ilgili olarak Rüştü Eriç idaresindeki koronun sunduğu türkülerin çalınıp söylendiği sırada geri sıralardan haykırmıştır.” (Gemuhluoğlu 1978: 205-206)

rel gelişimindeki en önemli süreç olmuştur. Çünkü bu süreçte insanın yaşam ve geçim tarzı köklü değişikliklere uğrayarak, günümüz uygarlığının temeli atılmıştır. İlk kez yakın doğuda gelişen bu dönem bazen Neolitik Devrim (Tarım Devrimi) olarak nitelenir. Oysa bu gelişim gerçek bir devrim gibi birden bire olmamıştır. Yaklaşık olarak İ.Ö. 10500-7000 yılları arasında yavaş yavaş ve sürekli evrim sonucunda olgunlaşmıştır.

Köyler ve köylülerin yaşam biçiminde tahıl, bitki ve hayvan türlerinin yabanıl olarak bilinmesi sonucu mağara döneminin avcılık koşulları giderek değişti. Böylelikle avcılık ve besin toplayıcılığının yerini önce yerleşik düzene geçiş, sonra da çiftçilik almaya başladı. İklim koşullarının değişmesi sonucu dağınık halde yaşayan insanlar giderek su kaynaklarının yakınında, özellikle vadi tabanlarında toplanmaya başladılar.

Yavaş yavaş doğaya uyum sağlayarak becerisini artıran insan karanlık ve nemli mağara oyuklarına sığmaz duruma geldiğinden yaşam için yeni keşifler aradı, önce bulunduğu coğrafyanın verilerine göre güneşte kurutulan çamurun sağlamlığını öğrendi. Sonra yumuşak taşların yontulmasını öğrenerek bunlardan duvarlar örüp yerleşik düzende konutlar yapmaya başladılar. Yavaş yavaş mağaraların dışına taşıldılar. Böylelikle günümüz köy ve şehirlerinin yani uygar yaşamın ilk adımları atılmış oldu.

Anadolu coğrafyasının her taşının altında bir tarih yatar. O nedenledir ki Türkiye büyük bir açık hava müzesi olarak tanımlanmıştır.

Bu gerçeklerin ışığı altında merceğimizi yaşam alanımız olan Kayseri'nin tarihindeki Kültepe'ye çevirirsek;

Hatti Beyliği'nin merkezi olan Kaniş, Kültepe Höyüğü'nde Anadolu Medeniyetlerini yaşamış tüccarlar ve yerli halk çevresi güçlü surlarla kuşatılmış, çapı üç kilometreyi bulan yaşam yerlerinde yani Kültepe'de 1948 yılından beri yapılan kazılarda Asurlu tüccarlar hakkında oldukça yoğun bilgiler elde edilmiştir.

Gözlerimizi Kültepe'den çevresine yoğunlaştırdığımızda Kayseri Melikgazi İlçesi Koramaz Vadisi'ndeki iç vadilerde eski mağarada yaşama ve daha sonraki yerleşik düzen köyleşme ve kentleşme yaşantısını birlikte görebiliriz.

Koramaz Vadisi'ndeki Turan Mahallesi'nin sı-

nırları içerisinde olan Mançur Vadisi, Turan-Ağırnas arasındaki vadide ve Antik Köy Dimitre (eski Turan) vadilerindeki mağaralar halen keşfedilmeyi beklemektedir. Dimitre Vadisi'ndeki antik köydeki her evin içerisinde bir mağara olduğu, mağaraların sonlarına havasızlıktan dolayı ulaşamadığı bilinmektedir.

Mançur Vadisi'nde ve Kızıl Kaya'da kırmızı sert yüksek kaya yamaçlarındaki mağara girişlerinden sonra bulunan Turhun Taşları (yuvarlak sert taştan kapı) açılmadığından arkasında ne olduğu bilinmemekte, söylenene göre 200-250 metre uzunluğunda mağaraların bulunduğu sanılmakta ve buralar sit alanı olduğundan izinsiz dokunulamayacağı bilinmektedir.

Ayrıca Koramaz Vadisi'nin Turan-Ağırnas arasındaki Gürcü İleri (mağaraları) mağara yaşamını en iyi anlatan örneklerdendir. (Kayseri'nin çok yakınında bulunan bu tarihi değerler, üzülmeye değerli bir şekilde, turizme kazandırılmamıştır. Erciyes Üniversitesi'nin bu konudaki çalışmalarını da takdirle izliyoruz.)

Cahit Atasoy: Fethi ağabeyin gönlünde vatanı yatıyordu. Bizim insanlarımız vardı. O, geçmişimizin, bugünümüzün haline yanıyordu, yakılıyordu. Nitekim Aydınlar Ocağı'nın sene-i devriyesinde buradan Rumeli Türkleri ile ilgili olarak Rüştü Eriç idaresindeki koronun sunduğu türkülerin çalınıp söylendiği sırada geri sıralardan haykırdığını, belki buradaki bazı arkadaşlarımız da duymuşlardır, biliyorlardır. «Biz bu türkülerini söylemeye lâyık değiliz, utanmamız lâzım.» diyordu. (Gemuhluoğlu 1978: s. 206

Ragıp Karcı bir hatırasını anlatırken, Âşık Mahsuni Şerif'in söylediği;

Elif misin hece misin

Gündüz müsün gece misin

Sen o yardan yüce misin

Gam yeme gönül gam yeme

Türküsünü dinledikten sonra şevke gelip o kadar kalabalığa aldırış etmeden "Allahuekber" diyerek kendinden geçtiğini anlatır.

Serhan Tayşi: "Fethi Ağabey'in vefatından bir hafta kadar önceymiş. Üsküdar'dan varlıklı bir zat telefon ederek, vakfa bağışta bulunmak istediğini, ancak çok yaşlı olduğu için gelemediğini belirterek, yol masrafları tamamen kendisine ait olarak, evine davet etmiş Fethi Ağabey'le bizim arkadaşı.

Galata Köprüsü'nden geçerlerken, avamî görünümüne bir adamı birden durdurmuş Fethi Ağabey. Elini adamın göğsüne koyarak, âmirâne bir eda ile "Allah de bakayım!" demiş. Adam cılız bir sesle söylemiş.

Bunun üzerine Fethi Ağabey, gür bir sesle ve harflerin üzerine basarak "Allllahhh!" diye bağırılmış. Yüzü kıpkırmızı olmuş Adam ve arkadaşım şaşkın şaşkın bakıyorlarmış o sırada. Sonra adamı yakasından tutup silkelemiş ve 'Böyle Allah diyeceksin.' demiş. Selâm verip ayrılmışlar. (Tayşi 2009: 394-395)

Ölümü, Yokluğu:

Böylesi güzel bir insanın bu dünyadan ayrılışı, dostlarının gönlünde derin hüznü bırakmıştır. Onun ölümüyle Türkiye kalesinin burcundan bir taş daha düşmüştür.

Bir bitmeyecek zevk verirken beste
Bir tel kopar ahenk ebediyyen kesilir.

Gemuhluoğlu'nun vefatı da sanki böyle olmuştur.

Muhtar Çetin: "Küçüklüğünden beri birtakım hastalıklar geçiren Fethi Gemuhluoğlu'nun son zamanlarda kalbi iyice yorulmuştur. Vefat ettiği gece iki oğlu ve hanımını karşısına alarak tatlı tatlı vedalaşmıştır. 5 Ekim 1977 Çarşamba günü vefat etmiştir. Ertesi gün Fatih Camii avlusunda bakan, milletvekili, senatör, vali, komutan, profesör, şair, fikir adamı, gazeteci, yazar, din görevlisi, gençler ve halk avluyu hıncahınç doldurur." (Yeni Hafta Gazetesi, 13.6. 1993.)

Destan Şairimiz Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu onun için şunları söyler:

Hak yolunu, gönül yolu
Bilmişti; Hakk'a yürüdü.
Değişmez töredir; Hak'tan
Gelmişti; Hakk'a yürüdü.

Ne gezindi azda, çokta,
Ne yıldız aradı gökte...
Mutlak güzelliği Hak'ta
Bulmuştu; Hakk'a yürüdü

Giyinip ak önlüğünü
Seçti vuslat şenliğini...
Aynalardan benliğini
Silmişti; Hakk'a yürüdü.

Titremeden eli, dizi
Aştı yokuşları, düzü...
'Elest' içre 'Belâ' sözü
Vermişt; Hakk'a yürüdü.

Bir almadan, binbir veren,
Dikenliklerden gül deren,
Yesevî'den bir Alp-eren
Dervişti; Hakk'a yürüdü."

Sözlerimizi Necip Fazıl Kısakürek'in sözü ile bitirelim: "Kendisine hiç bir tecelli zemini aramayan, bir tevekkül zarfına bürülü, sessiz ve sedasız, ortada görünenlere su taşıyıcı fikir sakası Fethi Gemuhluoğlu nur içinde yatsın. (Gemuhluoğlu 1978: 300)

Kaynaklar:

Tayşi M. Serhan (2009), Ali Emîrî'nin İzinde, Timaş Yayınları, İstanbul.

Çetin Mahmut (13. 6. 1993), "Türkiye'nin Muhartarı Fethi Gemuhluoğlu" Yeni Hafta gazetesi, İstanbul.

Gemuhluoğlu, Fethi (1978), Dostluk Üzerine, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

Çongur, Rıdvan (2010), Türkiye'nin Muhtarı Fethi Gemuhluoğlu, Manas Yayıncılık, Elazığ.

HALİME BAKILIRSA

Sanki kalbim yaralı sanki bereli bir kuş
Günden güne eksilir attığım her bir adım
Takatim tüketilmiş çıkılmaz hiç bir yokuş
Halime bakılırsa çoktan dolmuş miadım

Kirpiklerim bağlanır göz kapağım iner hep
Her müptela tutkudan hasrete yer açılır
Katreler pınar olur anılara siner hep
İçerim kıyım kıyım parçalanır saçılır

Ayak uydurmaz zaman beni bırakır gider
Taradığım takvimler gün batımını gözler
En derin hüznlerle yaşıntım oldu heder
Sahipsizlik içinde gönül geçmiş özlür

Dünyanın nasibinden neyim kalmış denirse
En tatlı nimetlere dönüp te bakmam gayrı
Örselenmiş hislerin vefası ödenirse
Üstüme gelen gelsin kafama takmam gayrı

Engin NAMLI

Fantastik Dörtlöl, Öörümcek Adam, Hulk, Kaptan Amerika gibi çizgi romanların yayımcısı Marvel Comics şirketinin bu serilerden hareketle son yaptığı üç boyutlu film Doctor Strange.

Salonda hep gençlerin ve çocukların bulunmasının nedeninin önerime rağmen benimle gelmeyen oğlum Faruk'un önceden uyarısı üzerine bu seriden kaynaklandığını anladım.

Ama aslında gençler ve çocuklar yanılmışlardı. Önceki serilerde gördüklerine aykırı olarak aslında film onlar için fazla felsefiydi. Dövüş sahneleri çok güzel, hoş ama filmi anlamak için derin bir zihin çabası göstermeliydiler gençler ve çocuklar.

Başarılı, tam donanımlı modern bir hastane görüntüleri ve hastane çalışanlarının başarılı gör-selleriyle başlar film.

Doctor Strange, kariyerinin doruğunda, birazda egoist ve kibirli konum içerisinde. Geçirdiği bir elim kaza ile kibrinden olmasa da kariyerinden olur. Zira beyin cerrahı olan Doctor Strange artık parmaklarını oynatamamaktadır.

Modern tıp Doctor Strange'e kesinlikle bir çözüm sunamamaktadır. İşte tam bu noktada ülkemizde alternatif tıp olarak güncelde dillendirilen spiritüel tedavi gündeme gelir.

Doctor Strange modern tıbbın çözüm bulamadığı benzer bir hastanın Nepal'de Kamar-Taj denilen yerde tedavi bulunduğunu öğrenir. Bu sahnede alternatif tedavi ve ruh eğitimini konu alan 'Ferrarisini Satan Bilge'yi hatırlıyoruz. Burada anlatılan avukatta hastalık ve ruh bunalımına Hindistan Himayalar'da Hintli bilgelerle çözüm buluyordu.

Burada doğuya işaret önemli. Batı, oluşturduğu yeni teknolojisine hep kadim doğu bilgeliğini alternatif görmüştür.

Doktor Strange, Kamar-Taj'ı bulur ve asıl hikayede burada başlar. Buradaki bilgenin ifadesiyle modern tıp bilgi ve uygulamaları arasında paralellik bulur Doctor Strange. Fizik alem ve bedenın ötesinde ruh diye isimlendirilen manevi bir alem, spiritüel bir dünya öne çıkarılmaktadır. Esasta her şey maneviyatta yani ruhta olup bit-

mektedir. Kişi ruhsal yetilerini ön plana çıkarır ve irade olarak buna hakim olup iyi yönetirse fizik alemi ve bedeni de yönetip yönlendirebilecektir.

İslam tasavvufunun öneri ve öngörüsüne benzer bunlar. Tanrı'ya ulaşma yolunda maddi dünyadan, bedenın hazlarından uzaklaşarak manevi olarak Allah'a ulaşma yoluna girer insan. Allah'la kurulan ruhsal iletişim kuvvetlendiği nispette fizik alemi de etkiler ve yönetir. Ruhun manevi derecelerinde yolculuk, maddiyata ihtiyaç duymadan maddeyi yönetme, bir anda kısa bir sürede mesafeler kat etme, his ve duyguları fark etme İslam tasavvufunda gözlemlenmiş gerçeklerdir. Amaç ise ahirete ulaşma gayretinde ruhun öne çıkarılarak dünyayı da kolaylaştırmadır.

Doctor Strange, kısa sürede beklenmedik gelişmeyle maneviyat dünyasını tanır ve belirli bir konuma ulaşır. Kadim kütüphane ve kadim kitaplara yer verilip bunları okuması da hatırlatılarak bu yolda da belirli bir okuma ve eğitimin gereğine vurgu yapılır. Bu spiritüel dünyada üç önemli etkene sahip olur Doctor Strange: Çember diye isimlendirilen parmaklarına taktığı yüzük ve bununla elde ettiği ateş çemberi. Bu çember bir kapı vazifesinde onu bir anda ortamdan ortama, mekandan mekana geçirir. 'Yükselme Pelerini' diye isimlendirilen ona dövüşte her türlü yardımı yapan pelerin. Ve 'Agomotto'nun Gözü' olarak isimlendirilip zamanı bükme ve bir çeşit zamanda yolculuk olarak kullanılan özel yeri ve şekli olan göz.

Ancak ruhun dünyası zannedildiği kadar masum değildir. Elbette orada da kötüler mevcuttur. Kötü ruhların beklenmedik kötülükleri ve planları söz konusudur. Doctor Strange benzeri bir başkası (Kaecilius) daha önceden tedavi için buraya gelip kötü ruhların lideri emrine kendi emeli uğrana girip ölümsüzlüğe ulaşma çabasıdadır.

Nihayi manevi güç olarak gösterilen, dünyayı ele geçirerek sonsuz hakimiyetini hedefleyen Dormammu'ya vurgu yapılır. Kaecilius, onun emrinde hareketle ölümsüzlük hedefine ulaşma gayretindedir.

AKINCILAR

Maneviyatı temsil eden Hristiyanlık katedral-lerini sonsuz hakimiyeti adına Dormammu ele geçirme gayretindedir. Filmde üç önemli katedral olarak öne sürülen Newyork, Londra ve Hong Kong'tan geriye sadece Hong Kong kalmıştır. Bu şekilde Hristiyanlığa vurgu yapılarak Hristiyanlığın ve onun şahsında tüm dünyanın Doctor Strange tarafından kurtarılması önemli bir ayrıtı ve anlamlı bir vurgudur.

Ruhlar aleminde, diğer ifadeyle manevi dünyada ruhun ulaşacağı nihayi nokta hem ruhi alemin ve hem fizik alemini yaratıp yöneten Tanrı'dır, Yaratıcı olmalıdır. Konunun doğal gidişatında buna vurgu yapılması gerekirken Tanrı yerinde kötülükler gücü, sonsuz hakimiyeti peşinde Dormammu öne sürülür. Burada Allah adeta yok sayılmakta, onun yerine Dormammu adında şeytani bir güç konulmakta, insan ruhu ve onun zekası öne çıkarılarak adeta insan tanrısallaştırılmaktadır. Şayet Dormammu tanrı olarak ifade ediliyorsa ki böyle bir tanrı yoksun eksik ve şeytanidir. Üstelik böyle bir Tanrı, en büyük güçle Doctor Strange pazarlık yapar. Ve zamanın durdurulduğu noktada hep kendini tekrarlayan Dormammu'yu kısır döngüye düşürür ve insan adeta zekasıyla Tanrı'yı veya şeytani gücü alt eder.

İtirazımız filmin bu noktasıdır. Tanrısızlığı öneren, Allah'ı unutan, bir maneviyat ve ruh dünyası elbette kabul edilemez.

Filmin görselliğine diyecek bir şeyimiz elbet yok. Teknolojik imkanlarla harika bir görsellik ve harika efektler ortaya konmuş. Sırf bu görselliği görmek için bile film izlenilir. Aynı şekilde hemen bütün oyuncular rollerinde oldukça başarılılar.

Alternatif tedaviye vurguyla başlayan filmde Doctor Strange ölümle burun buruna kaldığında Doğunun tedavisine sığınmayıp Batının modern hastanesine anında elde ettiği ateş çemberiyle ulaşır ve tedavisi burada gerçekleşir.

Filmin sonunda parmaklarının sağlığına kavuşması beklenen Doctor Strange'in buna ulaşmadığı vurgu yapılarak modern tıba göre alternatif spiritüel tedavinin çağre olmadığı adeta modern tıbbın alternatifsizliği dile getirilmektedir.

Gümüş akarsularla yıkanıyorken toprak
Geçip gidiyor kuşlar kanat kıpırdatarak.

Gazi Battal yurdunun koyakları yemyeşil
Bir kaftana bürünmüş, parlıyor ısıllı ısıllı...
Tabiat başka renk ve bir başka ahenk ile
Yumuşatıyor bugün en sert dağları bile.
Kapanıp açılıyor bulutlar öbek öbek
Güneş yol gösteriyor ışıklar göndererek.
Ufkun kızıl çizgisi dumanlanmış duruyor
Ve on bin atlı ufka doğru at koşturuyor.
Ter boşanıyor bütün atların yelesinden
Çıktıklarından beri yurdun son kalesinden...
Bu baturlar borası dötrnala nere gider?
Hangi seferden gelip hangi sefere gider?

Gümüş akarsularla yıkanıyorken toprak
Oğuz'un altın nesli koşuyor şahlanarak...

Gün gibi parlıyorken dokuz tuğlu sancaklar
Genç akıncılar sanki tufan kopartacaklar...
Yükselen nal sesleri dağları aşmaktadır
Kaldırdıkları tozlar kasırgalaşmaktadır.
Doludizgin atlılar böyle nereye gider?
Belki Boğdan'dan geçip Silistre'ye gider.
Manastır'a, Bosna'ya yoksa Niş'e mi gider?
Kosova'da, Üsküp'te şahlanışa mı gider?
Üsküp ki, senelerdir yağız Türk atlarını
Bekler, bir melek gibi açmış kanatlarını...

Gümüş akarsularla yıkanıyorken toprak
Geçiyorlar, ufku bir mızrak gibi yarararak...

Vardar Nehri'nden geçip mazi hatırlanınca
Kanlarındaki ateş yeniden canlanınca
Dar gelir yürekleri kabaran kadim hınca
On bin atlı davranır on bin çelik kılınca...
Tahammül duvarları çatlayıp yıkılınca
On bin atlı davranır on bin çelik kılınca...
Bu mübarek kılıçlar hürmetine ya Rabbi
Nusret eyle son nebi ümmetine ya Rabbi
Çünkü bu ordu senin, bu yol senin, iz senin
Nesli Türk, kalbi İslam askerleriniz senin.

Mesut İlkey YANIK

Edebiyatımızda acaba kaç Murad Bey var, bir misiniz? Doğrusu ben de bilmiyordum. Hemen küçük bir araştırma yapıverdim. Büyük Türk bilgini Ağâh Sırrı Levend'in ölümsüz eseri Türk Edebiyatı Tarihi'nin, ne yazık ki yayımlanabilen ilk cildine bakmayı görev bildim. Ne göreyim, Murad adıyla ilgili onlarca madde var. Ancak bunlardan sadece bir tanesi Murad Bey. Demek ki edebiyatımızın tek Murad Bey'i...

Yazıma Murad Bey ile başlamamın özel bir sebebi var. Rahmetli (Dağıstan 1854-15 Nisan 1915 İstanbul) çok dalgalı olan hayatında bir de dergi çıkarmış. Adı Mızan (1886). İşte bu Murad Bey, dergisinin adıyla anılmaya başlanır: Mızancı Murad Bey... Haydi, adını tam söyleyelim, Mehmed Murad Bey... Levend'in aksine Behçet Necatigil onu Mehmet Murad diye, ilk adına almış.

Toparlayalım. Yazarımızın ilk adı âdeta unutuluyor, buna karşılık yayımladığı derginin adı onun yerini alıyor: Mızancı Murad Bey...

Gelelim yazımızın başlığına... Ne demiştik? Erciyesçi Nevzat Türkten. Bu merhum ağabeyimizi elbette Kayserili Nevzat Türkten diye de anabiliriz ama evladı gibi sevdiği, koruyup kolladığı Erciyes'i olmadan onu tam olarak anlatamayız.

Peki, ben kendisinden 11 yaş küçük olan Saim Sakaoglu, Nevzat Ağabeyi (02 Haziran 1928-09 Aralık 2016) ile nerede, ne zaman ve hangi güzel sebeple tanışmıştım? Kesin cevap vermem kolay olmayacaktır. Başka adlarla da olduğu gibi el yordamıyla, bazı olayların yardımıyla bir tarihe bağlamaya çalışacağım.

Kayseri'ye ilk defa, hayatımın ilk ödülünü almak için gitmiştim. Kayseri Sanatçılar Derneği (KASD) 1981 yılında başlattığı Edebiyat Ödülleri'nin 1982 yılının Folklorcusu ödülünü bana layık görmüş. 16 Nisan 1982 gecesi Kayseri Şehir Tiyatrosu Salonu'nda seçkin bir izleyicinin önünde ödülümüzü almıştık. KASD Başkanı Muzaffer Tok'un öncülüğünde gerçekleştirilen geceye aşağıdaki adlar kendi alanlarında ödüle layık bulunmuşlardı: Cemil Meriç, Mehmet Çınarlı, Bahattin Karakoç, Sevinç Çokum, Durali Yılmaz, Mustafa Ruhi Şirin, Saim Sakaoglu.

Ödüllerin belirlendiği tarihe kadar folklor alanı ile ilgili pek çok makalem ve derlemem yayımlanmıştı. Bunlardan bazıları da Kayseri'nin kültür sesi olan Erciyes dergisinde yer almıştı. İşte o yazılarım:

"Günümüz Âşıklarından: Erzurumlu Ali Rahmani", Erciyes, 4 (37), 29 Mayıs 1981, 2-4.

"Kitaplar Arasında: Kıbrıs Türk Folkloru", Erciyes, 4 (46), Aralık 1981, 2-3.

Not: Oğuz Yorgancıoğlu'nun aynı addaki kitabının tanıtması ve tenkididir: Magosa 1980.

"Kitaplar Arasında: Kayseri'nin Pastırmacılık Sanatı", Erciyes, 5 (49), Mart 1982, 8-9.

Not: Mustafa Özdemir'in aynı addaki kitabının tanıtmasıdır: Kayseri 1981.

"Yunus Emre Efsanesi", Erciyes, 5 (53), Mayıs 1982, 14-16.

Ayrıca Sarı Çiçek kitabımın da tanıtılması dergimizde yapılmıştı:

Ali Berat Alptekin, "Kitaplar Arasında: Sarı Çiçek", Erciyes, 5 (50), 3 Mart 1982, 8-9.

Bu yazılarımla birlikte başka dergilerde yayımlanan makelelerim ve o tarihe kadar sayısı altı olan kitaplarım benim böyle bir ödüle layık olmamın yollarını açmış olabilir. İşte ben Nevzat ağabeyim ile bu olayların akışı içinde, Kayseri'de tanışmış olmalıyım.

Konya'da düzenlediğim milli ve milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongrelerine davet ederdik. Hatırladığım kadırıyla ikisine gelebilmiş. Bunların birinde sunduğu bildirisinin adı ise Kayseri'de Met Çelik Oyunu idi. Doğrusu böyle bir oyunu hiç işitmemiştim. Bildirisini dinlemeye başlayınca anladım ki bizim Konya'mızın Çelik Çomak Oyunu, Kayseri'ye gidince adını değiştirmiş.

Dergilerin başlıca sıkıntıları abone bedellerinin zamanında gönderilmemesi, vaad edilen yazıların ise bazen ihmal edilmesi, bazen de geciktirilmesidir. Ancak ağabeyimizin bir özelliğini burada hatırlatmak isterim. Katıldığı toplantılarda yakın dostlarının bildirilerinin birer kopyasını alır, Erciyes dergimizin sayfalarında yayımlardı. Bu yolu seçenlerden biri de rahmetli Tahir Kutsi Makal idi. O da, aylık dergisi Tarla için yazılar toplardı.

Onun bir özelliği de Erciyes adına hazırlatılan cep takvimlerini özellikle yazarlarına armağan etmesiydi. Arşivinde koruma altına alınan bu takvimlerden 1992 ve 1995 tarihli olanları Erciyes'in armağanıdır. Böylece, bir yıl boyunca her gün Erciyes dergisiyle karşı karşıya geliyorduk.

Onun bir özelliğini daha anlatıvereyim. O, dergiye gönderilen yazıların imlalarına müdahale ederdi. Benim adam da uzun bir süre Saim olarak değil de Sâim olarak yer almıştı, Aslında bir başkasının yapacağı bu tür bir müdahaleyi kızmamız gerekirken kendisine olan saygımızın bir sonucu olarak hiç birimiz ses çıkarmazdık.

Son defa Konya'da görüşmüştük. Bir akrabası için gelmişti. Yanımızda elbette Prof. Dr. Ali Berat Alptekin de vardı. Konularımız ağırlıklı olarak ailelerimizin sağlık durumları, ardından da Erciyes'in geleceği idi. Eşinin ağır hastalığı onu son derece üzüyordu. Bu durum kendisinin de sağlık durumunu etkiliyordu.

Bir ortak dostumuzun önerisiyle, Erciyes'in bir sayısının benim için özel sayı olarak yayımlanması iletilince uygun bulmuş, hatta derginin sayfa sayısı iki katına çıkarılmıştı. Bu özel sayıda başyazı olarak kaleme aldığı, Prof. Dr. Saim Sakaoglu'na Armağan Sayımız Vesilesi ile başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Dergimizde merhum değerlerimizin hatırlanıp tanıtılmasına verdiğimiz ve vereceğimiz yer kadar, hattâ daha fazlasını yaşayan değerlerimize de tahsis etmek bizim için önemli millî bir vazife olmalıdır düşüncesi ile; elinizdeki 363. Mart 2008 sayımızı; münderecatı, seven ve takdir edenlerce hazırlanmış olarak, Konya Selçuk Üniversitesi emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Saim SAKAĞLU'nun hâtırasına tahsis etmiş bulunmakatayız." (s. 1)

Biz de, Bu sayı Üzerine Birkaç Söz başlıklı kısa teşekkür yazımızda şöyle diyorduk:

"Erciyes yolundaki herkese teşekkür ediyor, başarılar diliyorum. Erciyes elbette Türk kültür ve dergicilik tarihindeki önemli yerini bu tür özel sayılarıyla pekiştirecektir. Vefa ve fedakârlığın olduğu kadar kadirbilirliğin güzel örneklerini sergileyen Nevzat Türkten büyüğüme kalbî teşekkürlerimi ve hürmetlerimi sunuyorum." (s. 2)

Bu özel sayının bir özelliği de, kendilerinin arşivinde bulunan ve ikimizin de konuşmacı olarak yer aldığı bazı toplantılardan fotoğraflara da yer verilmesidir. Develi Sempozyumu (Develi 1984), İznik Sempozyu-

mu (İznik 1995), Karaca Oğlan Sempozyumu (Adana 1999).

Son zamanlarda Erciyes ile olan temaslarımız kadim dostum Âlim Gerçel Bey ve Konya'dan tanıdığım Dr. Ahmet Kayasandık Bey sürdürülüyordu.

Dileğimiz odur ki Erciyes gidebildiği kadar gitsin, götürülebildiği kadar götürülsün. Acep Anaolu'da Erciyes kadar yaşlı başka bir dergi var mıdır, bilemiyorum. Dostlarımızın Kayseri sevgisi Türkten sevgisiyle birleşince Erciyes'in karları asla erimeyecektir.

PAZARLAR

Susuzluğum kanar kuşluk vaktinde,
Yoklarım çok olur var pazarında.
Azalırken zaman ömür akdinde,
Vuslatlar kurtuluş yar pazarında.

Gölgemin boyumu geçtiği yerde,
Azat eder günü buluttan perde,
Bazen bir akşamda, bazen seherde,
Erir korkularım er pazarında.

Şebnemler vurdukça her hayalime,
Devadır tebessüm hep melalime,
Mantıklı bir izah yoktur halime,
Akıl aciz kalır sır pazarında.

Yüzümden hüznler gitti gideli,
Zaman talihimle öder bedeli,
Ruhumu yansıtan aynalar deli,
Sağırklar ney dinler kör pazarında.

Kıvranan tabiat bahara muhtaç,
Özler yaprağını her soylu ağaç,
Sırtımdan ayrılır yel denen kırbaç,
Kutsanır emekler ter pazarında.

Kurtulunca buse asrın narından,
Saklanır geceye düşler arından,
Çiy düşer gönlüme can baharından,
Temizlenir kalpler kir pazarında.

Vaha serinliği düşer gönlüme,
Renkler geri döner seveda gülüme,
Hazırdır bu canım her gün ölüme,
Fikir meta olmaz pir pazarında.

Halil GÜRKAN

Birkaç sene önce yazdığım “Bayrak Şâiri: Ârif Nihat Asya” başlıklı makaleme şu satırlarla başlamışım:

“Osmanlı Cihân Devleti’nin son dönemleri ile, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yılları arasında “millî irtibat” sağlayarak kavi temeller üzerine bir millî edebiyat inşasında bulunan öncülerden Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Âkif Ersoy, Yahya Kemal Beyatlı, Süleyman Nazif neslinin ardından, yine millî hüviyetli bir nesil olarak ilk gençlik çağlarını Osmanlı Cihân Devleti zamanında yaşayan güzide şâir ve yazarlarımızdan Halide Nusret Zorlutuna, Peyami Safa, Orhan Seyfi Orhon, Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Şaik Gökyay, Necip Fâzıl Kısakürek, Yusuf Ziya Ortaç’la birlikte, edebiyatımızın en önde gelen isimlerinden biri de Ârif Nihat Asya’dır.”

(Bknz. M. Halistin Kukul, *Çıngı Dergisi*, Ocak-Şubat 2014, Sf. 20-21; *Olay Gazetesi*, 11-12 Ocak 2013, Sf.8; *Denge Gazetesi*, 05-06 Ocak 2015, Sf.8)

Geçen zaman, bu saydığım muhterem şâir ve yazarlar hakkında söylediklerimin ne kadar doğru ve isâbetli olduğunun şahidi olmuş, Türk milletinin hâfızası bunlarla tâzelenmiş, bedîi zevkimiz ve fikir hacmimiz bunlarla genişlemiş ve herbiri, bir üslûp âbidesi olarak gönüllerde yer bulmuştur.

Ve inanıyorum ki, bu durum uzun zaman devam edecek, tıpkı, kendilerinden önceki Ahmed Yesevî, Mevlâna, Yûnus Emre, Fuzulî, Bâkî, Süleyman Çelebi ve daha birçok büyük şâir, edib ve fikir adamından akıp gelen bu silsile, bu ihtişam zincirinin birer halkası olarak gür sesleriyle çağlayacaklar ve gelecek her nesle feyz ve itimat menbaı olacaklardır.

Şüphesiz ki, Ârif Nihat Asya da, gerek şiirleri ve gerek nesir yazılarıyla, bu zincirin kavi bir halkasını teşkil etmektedir.

Başlık olarak aldığım “Petrol Lâmbası Işığı Altında Yazılan Bayrak Şiiri”, bana değil, Bayrak Şâirimiz Ârif Nihat Asya’ya aittir. Ancak; O’nun, bu şiirini hangi sebeple, nerede, hangi şartlarda ve nasıl yazdığını, kıymetli şâir ve yazar Yavuz Bülent Bâkiler, “Bayrak Şiiri Nerede ve Nasıl Yazıldı?” başlıklı, Ârif Nihat Asya ile yaptığı bir mülâkatında bize anlatmaktadır. İlgili bölüm şöyledir:

Yavuz Bülent Bâkiler, Ârif Nihat Hoca’ya soruyor: “Bana, Bayrak şiirini nasıl yazdığınızı lütfen anlatır mısınız?”

Ârif Nihat Hoca, bu soruyu, şu ibretlik cümlelerle cevaplandırıyor: “Bayrak şiirimi 35 yaşındayken yaz-

dım. Adana Erkek Lisesinde edebiyat öğretmeniydim. Hatay, Gazi’nin gayretiyle Türkiye’ye bağlanmıştı. O konudaki çalışmaları, 1938 yılında başlamış, 1939 yılında neticeye ulaşmıştı. Türkiye, yeni bir sevinç içindeydi. Bu sevinci, Adana da büyük coşkunluklarla yaşıyordu. Adana’nın Fransız işgalinden kurtuluşu, bildiğin gibi, 5 Ocak 1922’dir.

Bu bakımdan, her sene, 5 Ocak gününde Adana’da, büyük şenlikler yapılır. Âdeta yer yerinden oynar. Şimdi de öyle midir bilmiyorum? Şehrin bir Saat Kulesi var: bir de Ulu Cami minaresi. İşte o Saat Kulesi’yle Ulu Cami arasına, her senenin 5 Ocak kutlamalarında, kocaman bir bayrak asılır. Bayrak diyorsam, öyle-böyle bir bayrak değil. On beş izcinin kolları üzerinde taşınan bir bayrak. (...) Bayrak, orada, merasimle yerine çekiliyor. Yani Saat Kulesi’yle Ulu Cami minaresinin arasına bir güneş gibi doğuyor.

Hatay, Türkiye’ye bağlandığı için 1940 yılının 5 Ocak kutlamasının daha bir güzel, daha bir heyecanlı olması isteniyordu. O bakımdan Adana Maarif Müdürlüğünden bizim lise müdürlüğümüze bir yazı geldi. Mealen deniyordu ki: “5 Ocak kutlamasında, Saat Kulesi’yle Ulu Cami minaresi arasına Adana’nın tarihî bayrağı çekilirken, o güne uygun bir şiirin de, lisenin öğrencilerinden biri tarafından okunması uygun görülmüştür...” Lise Müdürü, bu konuda beni vazifelendirdi. Ben de, öğrencilerim arasından üç-dört kişi seçtim.

- Gidin kütüphânelerde araştırın. 5 Ocak kutlamalarına uygun güzel bir şiir bulun. Pek duyulmamış bir şiir olsun. Meşhurların da kitaplarını karıştırın; adı pek duyulmamış şairlerin de!

Çocuklar gittiler. Birkaç gün sonra geldiler.

- Efendim bulamadık! dediler.

- Bulamadık! olur mu diye öfkelen dim. Gidin, gözü-nüzü dört açarak bir daha araştırın dedim.

Çocuklar çıkıp gittiler. Üç-dört gün sonra, elleri yine boş geldiler. E peki ne olacak? Kendi kendime dedim ki “Ârif bu şiiri sen yazacaksın!” Bir gün sonra da 5 Ocak! Adana’da Ocak Mahallesi’nde oturuyordum. O zamanlar, bugünkü gibi evlerde, günün her saatinde elektrik yok. Geceleri petrol lâmbası yakıyoruz. El-ayak ortalıktan çekilince, petrol lâmbasının yorgun ışığı altında, bayrağımıza sığınarak, bayrağımıza sarınarak kalemi elime aldım. Şafak sökerken, Bayrak şiiri hazır dı. O gece, şiiri nasıl yazdımsa, öylece kaldı. Yani üzerinde ikinci defa oynamadım.”

(Bknz. Yavuz Bülent Bâkiler, Ârif Nihat Asya İhtişamı, Size Dergisi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2007, Sf. 154-156)

1940'ların, karanlık bir Adana gecesinde, Türk Milleti'ni, büyük bir millî heyecana, sevince, birliğe ve coşkunluğa sevk etmesini sağlamak için "petrol lâmbasının yorgun ışığı altında" Ârif Nihat Asya tarafından yazılan Bayrak Şiiri, ne hazindir ki, 2012 yılında yâni yazılışından 72 sene sonra, dönemin Millî Eğitim Bakanı Ömer Dinçer tarafından okul kitaplarından çıkarılmıştır.

Buna, yegâne mâzeret veya bahane de, şiirde geçen şu mısralar gösterilmiştir:

"Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım."

1940'lardan bugünlere zevkle, gururla, heyecanla, büyük bir coşkunlukla sınıflarda, salonlarda, meydanlarda, meclislerde okunan bu mânâ ve âhenk dolu şiir, hangi san'at anlayışı ve hangi kör mantıkla yasaklanabilmiştir, akıl işi değildir!..

O'na, Türk Milleti'nin gözüyle bakmayanın mezarı kazılmayacak mıdır/kazılmamalı mıdır? Bu mânâyı kabûllenmemek, O'na düşman gözüyle bakmak" değil midir? Peki, o zaman, bayrak, "millî sembol olmaktan" çıkarılmış olmaz mı?

"Seni selâmlamadan uçan kuş"taki mecâzî derinliği kavrayamayanların Türk millî kültüründen ve bedîiyatından da fazla bir şey anladığını söylemem mümkün değildir!..

En azından, bilinmiyor mu ki; bizim kültürümüzde/dinimizde, -haksız yere- bırakınız bir canlı öldürmeyi, bırakınız kuşun veya başka bir hayvanın yuvasını bozmayı, bir canı incitmek var mıdır ki, bundan bu mânâ çıkarılmış ve bu şiir yasaklanmıştır?

Türk milleti, Türk ordusu, Türk genci, ihtiyarı, kadını erkeği, bu şanlı bayrağın dalgalanışından duydukları sonsuz iftihar ve gururu başka türlü nasıl ve ne ile îzah ve ifade edecektir?

Bu bayrağın dalgalanışından göğsü kabarmayan ve O'na uzanacak eli kırmak istemeyen Türk olabilir mi?

Kaldı ki; Ârif Nihat Asya, Macarların, 1956 yılında, bir bütün olarak kadın- erkek, yaşlı - genç çocuk hep berâber vatanlarını işgale gelen zâlim Rus ordusuna karşı direnişi, Moskof tankları altına kendilerini atışı üzerine yazdığı Macaristan Ağıtı başlıklı şiirinin bir kıt'asında da şöyle der:

"Siz söyleyiniz nerededir
Varsa bir şey "vicdan" diye
Çocuk vurulur mu bayrak
Çıkardı koynundan diye?"

Bayrak; bir milleti temsilde en başta gelen millî semboldür. Bayrak; bir milletin, ilk önce ve her şey'den önce koruması gereken en mühim millî sembolüdür. Bayrak; bir milletin, maddî ve mânevî bütün kültür değerlerinin sembolüdür.

Bayrak; bir milletin târihinin hem hâfızası hem de hâtırasıdır. Bayrak; bir milletin istiklâlinin teminatıdır. Bayrak; bir milletin istikbâlinin yol göstericisidir, kılavuzudur.

Bayrak; birliğimizin teminatıdır. Bayrak; müşterek şuûrumuzdur.

Bayrak; nâmûsumuz ve şerefimizdir.

Ay-yıldızlı Türk Bayrağı; rengi, şehit kanlarıyla sulanmış yegâne Bayrak'tır.

Ay-yıldızlı Türk Bayrağı; Türk Milleti'nin olmazsa olmazı'dır. Yâni; "her şeyi" dir!..

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kırmızı süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.
Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.
Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgede bana da, bana da yer ver.
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.
Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık;
Dağlardan çöllere düştüğümüz gün
Gölgene sığındık.
Ey şimdi süzgülün, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı
Yüksek yerlerde açan çiçeğim.
Senin altında doğdum.
Senin altında öleceğim.
Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim:
Yer yüzünde yer beğen!
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim!

Ârif Nihat ASYA

Hayatın kendine mahsus bazı öğretileri vardır. Ki bunu benim diyen üniversitelerden tahsil ile öğrenemezsiniz. Yaşanmadan layıkıyla anlamak zor ama ben yine de yazarak anlatmayı deneyeceğim.

Geçen Nisanda öğrenmiştik Alihan'ın beyninde iki parça tümör olduğunu. O günden vefatına kadar olan süreçte her türlü tedavi yöntemlerine başvurduk. Bu süreçte dört ameliyat geçirdi. Doktorları başta olmak üzere, onu öyle ya da böyle tanıyan herkes imkânları ölçüsünde seferber oldu. Takdir-i ilahi; 20 yaşındaki kardeşim Alihan'ı 20 Ocak Çarşamba günü kaybettik.

Geçen bu 8-9 aylık süre zarfında öyle şeyler yaşadık ki bunların en azından bir kısmının paylaşılması gerektiğine inanıyorum. Çünkü onların bazıları var ki bütün insanlara, insanlığa okkalı bir mesaj niteliğindedir fikrimce. Hissemizi almamız gerektiği kanaatindeyim.

Alihan, üç kardeş arasına 14 yıl sonra katılan dördüncü ve en küçük kardeşimizdi. Beklenmedik bir zamanda yeni bir kardeşe sahip olmanın bir hikmeti olduğunu düşünürdüm hep. Gerçekten de Alihan bambaşka bir çocuktuk. Dokunduğu her insanda bir iz bırakıyordu. Üzerinde şeytan tüyü var dedikleri cinsten biriydi. Daha ilk çocukluk dönemlerinde dahi “Herkes Alihan Diyor” diye bir deyim yaygınlaşmıştı köyde, ilçede. Mahallede her ev onun evinden bir evdi. O evlerin her bir kadını onun annesi gibiydi. Melahat Anne, Hanife Anne, Efa Anne vs. vs...

Her şey çok güzel gidiyordu. Genç delikanlı olmuş, üniversiteye başlamıştı. Samsun'da bir dönem okuma imkânı bulacaktı ama o bir dönem bile onlarca dost kazanmasına yetmişti. Çok sevmişti Samsun'u... Hatta zaman zaman “Ben Samsunluyum” derdi. Fakat 2015 Nisanında şiddetli baş ağrıları, çift görme ve denge kaybı ile kendini iyice belli eden beyin tümörü bizi bambaşka yolculuğa sevk etti.

İstanbul'a getirdik... Kısa bir süre sonra Cerrahpaşalı olmuştuk. Hasta haline rağmen Cerrahpaşa'nın gözbebeği oldu. Doktorlarından, hemşirelerinden, hizmetlisine kadar Alihan herkesin bir numarasıydı. Sıradan bir hasta gibi değildi. Zaman zaman huysuzluklarıyla Cerrahpaşa personellerini bunaltsa da aynı gün gönüllilerini almayı da ihmal etmiyordu. Kendi-

sini ziyarete gelen eş dostları mutlu etmeden, güldürmeden uğurlamıyordu. Fıkralar anlatıyor, doğaçlama espriler stand up havasında peş peşe geliyordu.

Bütün bunlar yaşanırken bacaklarını kullanamaz oldu, gözleri görmez oldu, ağrıları şiddetlendi ama bir gün, evet bir tek gün bile şikâyet etmedi. Neşesini son ana dek muhafaza etti. Neden ben, demedi. Rabbine isyan etmedi. Aksine hep şükretti. Bir kere sinde babamla konuşuyor: “Baba, Allah beni o kadar seviyor ki beni cennetine almak için bana bu hastalığı nasip etti. Pat diye de canımı alabilirdi ama o beni cennetine almak istiyor. Bildiğim bilmediğim günahlarım var. Onları tek tek temizlemek için hastalığımı bahane etti. Ne kadar günahım varsa o kadar yaşayacağım.” Bu muhakeme, bu tespit, bu samimiyet, bu teslimiyet başlı başına cenneti tarif ediyordu zaten. Lafa bak; Ne kadar günahım varsa o kadar yaşayacağım.

Evet, Alihan sağlam inancı olan bir çocuktuk ama öyle dört dörtlük bir dindar değildi. Fakat, gırgır şamatalarının, kahkahalarının hatta büyük ağrıların arasında “Bir şey söyleyeyim mi?” diye başlayan öyle cümleler kuruyordu ki hiçbir vaizin kürsüsünden duyamazdınız onları. Onu konuşturan biri vardı sanki.

Ölüm düşüncesi onu hiç korkutmuyordu. Özellikle çok düşkün olduğu küçük amcamın vefatından sonra zaman zaman “Ben 20 yıl yaşayacağım.” derdi. Bir gün bu hastalığı teşhis edildiğinde henüz ilk ameliyatına girmeden yine babama: “İşte baba, size söylüyordum da inanmıyordunuz. Beni götürecek olan hastalık kapıma geldi. Öldüğümde beni amcamın yanına defnedersiniz.” demiş. Ben bunu ilk ameliyatından sonra babamdan öğrendim. Bir baba bu söze nasıl dayansın, diye hüüngür hüüngür ağla ması hiç gözümün önünden gitmez.

Delikanlı gibi ölümün karşısında duruşunun bir başka örneğini de bana yaşattı. Yine Cerrahpaşa günlerimizden bir gün ciddi konuşmalarından birini yaptı: “Abi, fazla zamanım kalmadığını biliyorum. Ama sor ki ölümünden korkuyor muyum? Hayır, korkmuyorum. Ama korktuğum bir şey var.” Nedir, diye sordum. “Unutulmak, unutulmaktan korkuyorum. Kısa bir ömrüm oldu, unutulurum herhalde.” Ben de teselli olsun diye: “Allah gecinden versin

oğlum. Ama şunu bil ki sen 20 yılda 100 yaşında adamın yaşayamadığı kadar dolu dolu yaşadın. Çok sevilyorsun. Bana bile Alihan'ın abisi diyorlar. Ben unutulurum, sen unutulmazsın Alihan” diye cevap verdim. “O zaman korkmama gerek yok abi.” dedi.

Bir de hayatın anlamını anımsatan nükteli bir sözü oldu ki işittiğimde nutkum tutuldu. O sözü paylaşmadan evveliyatını izah edeyim.

Alihan dünyaya geldiğinde evin tek çocuğu gibi oldu. Okul, iş, evlilik derken diğer kardeşler başka şehirlere dağılmıştı. Tabi biraz şımarık büyütülünce babamın otoritesi zayıfladı. Otorite vazifesi babamın talimatıyla bana düştü. Böylece özellikle lise dönemlerinden itibaren Alihan için otorite bendim. Fakat bu hastalık malumumuz olunca doktorumuzla özel görüştüm ve meselenin ciddiyetinden haberdar oldum.

O vakitten sonra işler değişti. Alihan artık benim yaşıtı, arkadaşım oldu. Kısa süre sonra birçok özeline paylaşabilecek kadar aramızı ısıttık. Hatta bazen: “Abi bunları sana nasıl anlatabiliyorum.” diye hayretini de gizlemiyordu. Yine böyle keyifli günlerimizin birinde bana: “Abi keşke eskiden de böyle olsaydın.” dedi. Ben de: “Ne yapayım Alihan. Yaramazlık yaptığında kulağını çekecek biri olmalıydı. Baba olamayınca, o ben oldum.” diye cevap verdim. Yaklaşık bir dakika kadar sessiz kaldıktan sonra şöyle bir şey dedi: “Ama abi, hayat sevdiklerine sevildiğini hissettirmeyecek kadar uzun değil ki.” O nasıl bir laftı aman Allah'ım! Hayatım film şeridi gibi vınladı durdu gözbebeklerimde. Sonra kalktım yerimden. Eğilip yanaklarından öptüm. “Hissettireyim, o zaman” dedim. Her birimiz bu hatayı yapmıyor muyuz? Çok sevdiği halde oğluna, kızına, annesine, babasına, kardeşine, eşine o sevgiyi hissettirebilecek bir tatlı sözü, yumuşak bir öpücüğü esirgeyenlerimiz ekseriyette değil midir?

Yönetmeyi ve kontrolü severdi. Son ana kadar teslim olan bir hasta olmadı. Neyin nasıl yapılacağına kendi karar veriyordu çoğu zaman. Sona doğru ölüm sonrasını da yönetmeye başladı. Yine babama söyledi: “Baba, anneme de söyle ben ölünce az ağlayın. Yani Peygamberimizin (SAV) çocuklarına ağladığı kadar ağlayın. İsyan etmeyin. Bu hastalık benim imtihanım ama sizler de benimle imtihan ediliyorsunuz. Dikkat edin.” Allah'a çok şükür, onun bu telkini zihinlerde yer etti ve metanetli bir matem

hayat buldu.

Alihan'a doymak mümkün değil ama yine de son 8-9 ayımızın neredeyse her günü birlikte geçirdiğimiz için şanslıyız. Üç ay evvel yitirdiğimiz yeğenim Ertuğrul ansızın aramızdan ayrıldı ve bu ani gidiş içerimizde derin bir yara oluşturdu. Alışmak ve kabullenmek kolay olmuyor.

Vefatından bir ay evvel sık sık: “Bir ay içinde benim düğünüm olacak ve herkes düğününe gelecek.” diyordu. Gerçekten de bir ay sonra düğünü oldu ve herkes düğününe geldi. Düğün gibi bir cenazesi oldu. Kendisi de Yusuf güzelliği ile nurlanmış bir damat gibiydi. Gören herkese, ölmek mukadderse biz de böyle ölmek isteriz dedirtecek güzellikte uğurlandı.

Cennete gitmek için yaratılmıştı belli ki. Geç geldi, erken gitti. Üç ay evvel yola çıktığından dahi haberdar olmadığı çok sevdiği yeğeni Ertuğrul'a da yetişmiş oldu.

Yazımızı bitirirken hem Alihan'ıma hem Ertuğrul'uma birer Fatiha okursanız, güzelliğe güzellik katmış olursunuz.

El Fatiha...

BEKLEDİM SENİ

Şubattı, öğleydi, güneş serindi,
Bir derin özlemle bekledim seni.
Özden yaralıydım, acım derindi,
Sinsi bir matemle bekledim seni.

Gözümü yollara boşuna diktim,
Bir bilsen beklerken ben neler çektim,
Biraz ümitliydim, biraz eziktim,
Gözlerimde nemle bekledim seni.

Güneş karanlıktı, her taraf loştu,
İçinde sen yoksan araçlar boştu,
Yılmışım imdâda ilhâmın koştı,
Elimde kalemle bekledim seni.

Kalbim heyecandan sanki durmuştu,
Hasret yüreğimi fenâ vurmuştu,
Beklettin gelmedin, vermedin muştı,
Bitmeyen çilemlerle bekledim seni.

İsmail Âdil ŞAHİN

Suyla karıştırılarak kaygan ve yumuşak hale gelmiş veya getirilmiş topraktır çamur. Ancak çamur, gerçek anlamından çok mecaz anlamı ile dilimizde kullanılmaktadır. Çamur atmak, çamura batmak, çamura bulaşmak, çamurdan çekip çıkarmak, çamuru karnında çiçeği burnunda, çamura yatmak...

Çamura yatmak; borcunu ödememek, sözünü yerine getirmemek. Yapması ya da yerine getirilmesi istenilen herhangi bir durumda kişinin bahaneler üretmek yapmaması, yapmak istememesidir. Çamura yatmak daha önceden yapmaya söz verdiği işler için çeşitli bahaneler ileri sürerek vazgeçmeye çabalamaktır.

Elbette insanlık tarihinin olduğu kadar semavi dinlerin de kınadığı ayıpladığı, hatta yasakladığı bir davranıştır verdiği sözü yerine getirmeyip çamura yatmak. İslam dininde verilen sözü yerine getirmek ve ahde vefa, bir müminde bulunması gereken en önemli vasıflardandır. Çamur atmak ise münafıklığın müşahhas kirli yüzüdür.

Çamura yatmak, çirkeflik yapmaktır. Biraz hile, biraz kurnazlık ve şeytanlık olan bu şallavlık, genlerinde varsa insanın ne yaparsanız yapın ona meyyal olan kişiyi hakka ve hakikate yönlendiremezsiniz. Haksız olduğunu bildiği halde hakeme itiraz eden futbolcudan tutun da sırtı yere yapışan güreşçinin “zeminde kusur var”, demesine varıncaya kadar çamur adamların kendi kusurlarını örtbas etmek için uydurdukları bahanelerin önüne geçemezsiniz.

Sulu, arsız, yüz­süz bu kişiler, işlerin kendi aleyhlerine geliştiğini görünce, doğru gidişatı engellemekle kalmaz bir de karşılarındakilere çamur atarlar.

Kendisini dev aynasında gören, söz söyletmeyen, burunlarından kıl aldırmayan bu tipler, dara düştüklerinde de dansöz gibi kıvrırılar. Dün söylediklerini bugün inkâr etmekten de hiç beis duymaz ve utanmazlar.

Çamur adam ve çamura yatmak insanın fitratında var olduğu için hemen her dilde karşılığı vardır. İngilizcede bu tipten adam için “mud man” ifadesi kullanılır. Flemenkçe’de “modder man” olarak ifade edilen çamur adamın Arapçada karşılığı “rajul altiyn” dir.

Çamur adamlar, genelde başaramadıkları bir işin sonunda başarısızlığın kendisine ait olmadığını

belirtmek için de; “yan yattı çamura battı” ifadesini kullanarak işin içinden sıyrılmaya çalışırlar. Çamura yatmak bir sanat mıdır? “Yok canım! Daha neler”, diyenlerinizin seslerini duyuyor gibiyim. Çamura yatmaktan da sanat olur mu? Ancak ben, “olur”, diyorum. Çamurda kıvrımayı, yan yatıp göbek atmayı siz kolay mı sanıyorsunuz. Kaldı ki çamurla özdeşleşen bu kişilik yoksulu insanlar olmazsa komedi dünyası nereden malzeme bulacak. Ancak, gülüp geçilmesi gereken bu arızı durumun müsebbiplerini haklı bulmak ve o yönde alkış tutmaya çalışmak, hatta daha ileri giderek bu arızı duruma hukuki zemin aramak, toplumda onulmaz yaralar açar. Dikkat etmek gerekir.

Çamur atmaya gelince; bir kimseyi kötü işlere karışmış gibi göstermeye çalışmak, lekelemek, iftira atmak, kara çalmak hüner isteyen(!) vasıflardandır. Bu vasfı iyi etüt eden düşünürler bakın çamur atan ve çamura yatan kişilik yoksulu bu zavallılar için neler söylemişler:

“Birine çamur atmadan önce düşün ve sakın unutma; ilk önce senin ellerin kirlenecek” L.Tolstoy

“Uzun bir zaman önce asla bir domuzla güreş tutmamayı öğrendim. Domuzla güreş tutarsanız ikiniz de çamur içinde kalırsınız. Ancak domuz bundan hoşlanır.” (Bernard SHAW)

“Hayatınızı çirkef tiplere bakmaya adadığınızda kendi üzerinize de biraz çamur sıçramasına engel olamazsınız.”(Stephan KING)

“Kurbağayı koltuğa oturtsan da o yine ilk fırsatta çamura atlayacaktır.”

“Bir gün su içeceğin çeşmeye çamur sıçratma.”

“Senin dünyaya bakan penceren kirli ise benim çiçeklerim sana çamur görünür.” (Mevlana)

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammet (s.a.v.)’de bir hadisi şeriflerinde şöyle buyuruyor: “Şu üç şey kimde bulunursa -oruç da tutsa, namaz da kılsa- o, münafıktır; konuştuğu zaman yalan söyleyen, verdiği sözden cayan ve itimat edildiği halde emanete ihanet eden.” (Buhari, Müslim)

Allah Türk milletini hile, desise, şeytanlık ve şallavlık peşinde koşan, işine gelmediği zaman da çamura yatan bilumum çamur adamların şerrinden korusun.

Allah'a inanmış ve iman etmişler tarafından fani olan bu dünyaya gelmek Allah'ın takdiri ve ne kadar doğal bir hadise olduğu biliniyor ise; bu fani dünyayı bir şekilde terk etmek yani ölmek, öyle veya böyle bir şekilde hakka yürümekte Allah'ın takdiri ve o kadar doğal bir hadise olarak bilinmektedir.

Ölüm hak ve gerçek olandır.

Ondan kurtuluş yok, hak vaki oldu muydu ilaki gerçekleşendir.

Ölüm bir yerde vuslattır, yani sevgiliye kavuşmaktır ameline göre laik olduğu mekan ve makama varmaktır.

Ölüm tek olarak bilirse de çeşitlilik arz eder.

Biri; ani ölüm,

İkincisi; normal yani nekahet dönemi kısa olan ölüm,

Üçüncüsü; nekahet dönemi uzun süren ölüm,

Dördüncüsü; değerler uğruna aşkla vermiş olduğu amansız mücadele sonrası şehadet şerbeti içilen ölümdür ki bu ölüm hadisesi fiziki bir ölümdür. Ruhsal olarak gerçekleşen bir ölüm değildir.

Ruhsal olarak gerçekleşmeyen o fiziki ölüm kutsal bir ölümdür, değerler uğruna şehitlik ölümdür ve onlar (Şehitler) ayette belirtildiği üzere ölü değillerdir.

Tüm milli ve manevi değerler uğruna yaşanan, gerçekleşen fiziki bir ölümdür. Bu yolda ölü bilinenler ölü değillerdir, ruhen diridirler.

Allah'ın Müslümanlara sunduğu ilahi kitap Kur' an'ın birçok ayetinde bu konuda açıklama mevcut bulunmakta. Bakara, Ali İmran, Hac ve gibi bazı sûrelerde 10'un üzerinde bulunan ayetlerde bu konu açıklığa kavuşturulmuştur.

Bir ayette ki o ayet: Vela tekulu limen yuktelu fisebilillahi emvat bel ehyau velakin la teşurun.. Onlara ölü demeyiniz, onlar ölü değillerdir, Allah için şehadet şerbeti içenlerdir anlamında der.

Evet, inanmışız ki onlar ölü gibi bilinseler de aslında onlar ölü değillerdir. Hatta ve hatta hayatın var ve devam ettiği süre içerisinde varlıklarının menbaında yaşanan her olumsuzlukta Çanakkale'de-Sarıkamış'ta- Kıbrıs Barış

Harekatı'nda- günümüzde devam eden terör olaylarında görünmeden yardıma koşanlardır onlar.

Kainatı bir sevgi uğruna yoktan var edip canlılara, özellikle de canlılar içinde eşrefül mahlukat olan insan ve insanlığa amade kılıp hizmetine sunduğu milli ve manevi değerleri sahiplenmesini sağlayan Yüce Mevla'nın O' yüce sevgisidir ki milli ve manevi hassasiyeti yüksek insan yüreğinde vatan ve millet sevgi ve sevdası tutuşup korlaşmakta.

Yine O' yüce sevgidir ki insan, vatan ve millet sevgisini ruhunda baki kılmakta, vatan denen o değer bünyesinde var olup yaşayan ve değerler uğruna şahadet şerbeti içerek medfun bulunan aşıklar ve her biri birer aşık olan şehitler ve gazi olup hakka yolculuğu gerçekleştirmiş bulunanların yüzü suyu hürmetine vatan bölünmemektedir..

Vatan sadece bu değerler yüzü suyu hürmetine mi bölünmemekte?

Hayır! Değil tabii ki...

Vatan; Hak dinin son peygamberi, efendiler efendisi Hz. Muhammed Mustafa(s.a.s) nın bu vatan ve bu vatanda yaşamakta olan vatan sevdalarına yaptığı dua,

Vatan; hayatta olup da bilinmeyen, bilinip de değer verilmeyen ve Allah'ın nezdinde değerleri tartışılmaz olan mecnunlar, Allah dostları, Sıtk ile Allah yolunda olan yaşlı anne ve babalar ve de onlarca tüyü bitmemiş yetimlerin de yüzü suyu hürmetine bölünmeyip ayakta kalmakta. Ancak şehitlerin hem bedeni hem de ruhi mücadelelerinin kattığı değer bir başkadır, tartışılmazdır.

Asıl konumuz; millet tarafından, milli ve manevi hassasiyeti yüksek millet tarafından, yani Türklüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Devletini içten ve samimi özümsemiş, uğruna gözünü kırpmadan ölüme giden ve gidebilecek olan, takiye ve menfaattan arı bir şekilde bağlı bulunan dini, dili ve milliyeti ne olursa olsun kendini Türk kabul eden ve Ne Mutlu Türküm Diyene diyebilen Türk Milliyetçilerince milli ve manevi hassasiyetin yaşanması gereken zamanlarda sloganlaştırılarak söylenen Şehitler Ölmez Vatan Bölünmez ifadesine Aşıklar ifadesini de ilave edip açıklamada bulunmaktır.

Çünkü ecdat yadigarı bu aziz vatanın, bu kutsal coğrafyanın her türlü hile, desise ve şirrete rağmen bölünmesini önleyen sadece şehitler olarak bilinse de yukarıda ifadeye çalıştığımız ruhlarında değerler aşkı olan değerler de bu vatanın, bu coğrafyanın bölünmesine engel olmuşlardır.

Şehitler dediğimiz değerler aynı zamanda aşıktyrlar, aşıkklar (ategorisindelerdir) sınıfındadırlar.

Şehitler; diğer değerler gibi aşık olmamış olsalardı zaten şehadet şerbeti içmeye koşmaz ve şehit olmamış olurlardı.

Vatan ve millet sevgisi, değerler sevgisi aşıklıktandır.

Sözünü ettiğimiz aşıklık; günümüzde olur olmaz ve ulu orta dillendirilen beşeri aşıklık değil, ilahi aşıklıktır, değerler aşıklığıdır.

Gönülden kaynaklanan ve ruhta perçinleşmiş aşıklıktır.

Maddiyata ve çıkara dayalı olmayan aşıklıktır.

Siyasi ve politikadan uzak milli duygu ve düşünceye ait aşıklıktır.

Aşıklıkta vatan ve millet, milli ve manevi değerler manzumesi söz konusu odlumuydu gerisi teferruat olarak düşünülür.

O nedenle aşıklık ve aşıklıktan kaynaklı şehitlik kavramı basit bir kavram olmadığından basite indirgenmesi doğru olmayan, çok önemli bir anlamı bulunan söz konusu slogan ifadesinin başına Aşıkklar ifadesini koymuş olduk ve bundan böyle Aşıkklar ve şehitler Ölmez Vatan Bölünmez ifadesi sloganlaştırlarak kullanılsın istedik..

O kutsal ifadeyi, herkesin sahip olamayacağı o değerli ifadeyi kullanmamızın sebebi; hem diğer değerlerin değerlere, vatan ve millet sevgi ve sevdasına aşıklığını ve hem de şehitlerin bir Allah aşığı,

Allah'ın onlara sunduğu değerlerin aşığı,

Vatan ve millet sevgi ve sevdası aşığı olduklarını vurgulamak ve bundan böyle de yeri ve zamanı gelip dillendirilmesi gerektiğinde Aşıkklar ve Şehitler Ölmez Vatan Bölünmez şeklinde ifade edilmesini önermek.

Tabi bu bizim arzumuzdan kaynaklı bir öneri, bir temenni kabul görür veya görmez orası ayrı bir olay.

Değerlere bağlılık ve bu bağlılık sonucu elde edilen şehitlik makamını sağlayan aşıklıktır. Milli ve manevi değerlere olan seveda sonucu yaşanan aşıklıktır.

Malum olduğu üzere aşıklık sevgi ve sevdanın so-

nucu yaşanandır.

Şiirlere, türkülere, ağıtlara konu olan Yemen'de güneş ve güneşin yaktığı kumda kavrulmuşluğu göze alarak şehit olmayı,

Yemen sıcağından, kumunun kavrulmuşluğundan kurtulup Sarıkamış'ın soğuşunda donarak ölmüşlüğü sonucu elde edilen şehitliği,

Çanakkale'nin geçilmezliği için büyük mücadele sergileyerek, kilolarca ağırlıkta mermileri kaldırıp düşmanın yok oluşunu sağlamak adına Allah için, din için, vatan için, bayrak inmesin, ezan dinmesin diye şehadet şerbeti içip cenneti alada ayrı bir makama sahip olmak adına şehitlik ve gazilik mertebesini elde etmeyi,

Sonrasında yıllar öncesinden bugüne kadar iç ve dış ihanet şebekelerine karşı verilen mücadele sonucu binlercesinin içtiği ve halen daha içilen şahadet şerbetini sağlayan,

Şehitlik şerbeti içen ve içilen yerler için yazılan şiir ve ilahileri, yazıları, romanları, yakılan türkülerini yazdıran ve bunları yazanlara yazdıran sebep sevgi ve sevdanın getirdiği, sağladığı aşıklıktır.

Şehitler ve gazilerin aşıklıklarıdır ki onları şehit ve gazi kılmış, ruhta taşıdıkları iman ve milli hassasiyet şehit ve gazi olmalarını sağlamış ve o mertebeyi elde etmişlerdir.

Şehitlik ve gazilik makamı özeldir, kişi ve kişilere has olan değildir, bir gönül ve ruh işidir, parayla pulla alınacak bir makam değildir, parası olduğu için aman ne olur ne olmaz diye para yatırıp o kutsal görevden kaçan takiyeci Müslümanlık aile çocuklarının elde edeceği bir şey değildir, kutsal bir görev sonucu elde edilen bir makamdır.

Şerefsizler ve şerefsizce düşünüp o kutsal görevden kıvırtmaya çalışanların hiç mi hiç elde edemeyeceği bir makamdır şehitlik makamı. Öyle herkese şehit denilmeyecek kadar anlamı derindir şehitliğin ve şehitlik kavramı.

Bu vesile ile tekrar ve tekrar şehitlerimize, hayata gözlerini yummuş gazilerimize Allah'tan rahmet diler, kalanlara sağlık, sıhhat ve afiyetler temenni ederken Allah'tan bizleri tüm değerleri uğruna gözlerini kırpmadan şahadete koşan şehitlerimizin şefaatine nail kılmasını niyaz ederiz...

Milli ve manevi değerlerimizi koruyup kolladıkça millet olarak hep var olacağımız gibi vatansız bir millette olmamış oluruz...